

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 9.

SIBIIŪ, 15 SEPTEMBRE 1892.

Anulŭ XXIII.

DISCURS

*prin care dlŭ G. Bariŭiu, președinte alŭ AsociaȚiunei
transilvane, a deschisŭ în 15/27 Augustŭ 1892 ședinȚele
adunărei generale.*

Prea onoraȚi Domni Membrii! Ilustră adunare!

Preste Țece Țile se împlinescŭ 31 de ani, decând Maiestatea Sa împăratulŭ și regele nostru, îndemnatŭ de dorinȚa și voinȚa sa de a deschide și supușilorŭ de naȚionalitate română din monarhia sa o cale multŭ mai *largă* și *mai sigură* cătră cultura cea adevărată, decâtŭ fusese cea veche fórte îngustă și nesigură, prin preafnalta rezoluȚiune din 6 Septembrie 1861 ex plenitudine potestatis suae imperialis et regiae s'a înduratŭ nu numai a încuviinȚa înfiinȚarea AsociaȚiunei transilvane pentru înaintarea literaturii române și a culturii poporului românŭ, ci a și aproba statutele aceleia, după care acéstă instituȚiune avea se desvólte activitatea sa pentru scopurile prefapte întru o serie lungă de ani cu zelŭ și perseveranȚă atâtŭ mai mare, cu câtŭ lipsele și trebuinȚele de cultură atâtŭ în sferile spirituale câtŭ și în cele materiale erau mai multŭ simȚite în tóte păturile și clasele societăȚii nóstre.

În acea epocă, în care augustulŭ nostru suveranŭ ascultase rugămintea celorŭ trei prelaȚi însoȚită de preste 170 de subscriȚiuni, însăși biserica recunoscută ca celŭ mai putinte scutŭ apărătorŭ și asilŭ alŭ culturii morale christiane, cum și alŭ sciinȚelorŭ, simȚise necesitatea imperiósă de a'î veni

în ajutorul unele reuniuni și societăți, deși cu caracterul cum s'ară dice laic, în totu casulă însă ôreși-cum ca sucursale pre lângă biserică. Fără ca Asociațiunei să-i fiă trecutū vreodată prin minte de a esercita fiă și numai ca o umbră de influință în afacerile curatū bisericesci, ea totuși a fostū și mai este de mare ajutorū bisericeii.

Cumcă prelații și ceilalți fundatori ai Asociațiunei între alte atribute ale acestcia o consideraseră din capulū locului și ca pe una sucursală pre câmpulū celū vastū alū culturēi în *limba bisericelorū nōstre*, ne putemū convinge și din împregiurarea, că între cele preste 170 de subscripțiuni 71 sūntū de ale persōnelorū preoțesci de ambele confesiuni: canonic, vicari, protopopi, asesori consistoriali și alți servitori ai altarului, mai toți trecuți prin școle superiōre, cari sciaū forū bine, care sūntū scopurile rugămintei lorū subșternute la preafinaltulū tronū. Din momentulū, în care aflaseră, că li s'acordatū cererea și li s'a împlinitū dorința, ei aū și simțitū tōtă greutatea problemei, a cărei deslegare avea se cađă nu numai pe umeri suplicanților, ci pe ai poporului românescū întregū din acēstă țeră.

Aceste premise despre începuturile Asociațiunei transilvane de cândū se afla ea numai în embrione, s'ar aștepta pōte, că după peripețiile prin care a trecutū ea în acei 31 de ani, s'urmărimū și rezultatele activității sale până în zilele acestora. Acea dorință însă cine o va fi avēndū și-o pōte împlini ușorū din culegerea și gruparea rezultatelorū din fiă-care anū așa precumū se află ele publicate în *Analele Asociațiunei* în anii de ântei ca colecțiune de acte oficiōse, eară dela 1868 încōce în organulū său periodicū *Transilvania*.

Eu pentru acēstă serbare de astăzi a culturēi nōstre mi-amū propusū ca se răspundū la două întrebări, pe care avemū și dreptulū, și datorința de-a ni-le pune noi toți membrii Asociațiunii; eară acelea sūntū:

Antēiū, decă poporulū românescū, pentru care augustulū suveranū deschisese acēstă cale de adevērată cultură, a înțe-

Iesă acelū scopū, pentru ca spre realisarea lui se-î întindă și mijlócele absolutū necesare?

Alū doilea, decă membrii sei și mai deaprópe organulū seú esecutivū aú sciutū întrebuița mijlócele date cu celū mai bunū folosū posibilū?

La întrebarea de ânteî amū auditū în vieța mea multe răspunsurî negative, uneorî pronunțate cu óreșicare iritațiune chiar de cătră membrii români ai acestei Asociațiunii, eară de cătră unii compatrioți de alte limbi și altū sânge, enunțate în tonū ironicū.

Acei patrioți, carî aú în vedere numai cifre seci și din totalitatea bugetelorū adunate la unū locū află, că în cassa acestei instituțiunii în cei 31 de ani n'aú întratū nici o jumătate de milionū, și că după coperirea tuturorū speselorū stabilite și votate în regulă de cătră adunările generale ne mai remase abia unū capitalū de 190,000, seú adăugendū la acela și valórea frumoșei bibliotecî, suma rotundă de douē sute de mii floreni seú $\frac{1}{2}$ milionū franci, pre cândū gubernulū Maiestății Sale în rezoluțiunea din 23 Ianuarie 1861 Nr. 84 a presupusū limpede, că scopulū Asociațiunei trebuie se fiă nu numai înaintarea literaturēi nóstre națiionale și cultura poporului întru înțelesū largū, ci și întru înțelesū specialū *agricultura și industria*, o condițiune acésta adoptată de gubernū, care pre câtū era mai importantă, pre atátū și presupunea fondurî de câteva milióne, din ale cărorū venituri se póta fi coperite trebuințele cerute la cultura limbei, la studii științifice și literare, la cultivarea artelorū, la reformele radicali în agricultură și la împingerea unei părți considerabile a tinerimeî române pe terenulū industriei mici și a celei mari, precum și nedespărțitū de acestea spre a îmbrătoșa comerțul în totū cuprinsulū țerii și dincolo departe de fruntariile sale, preste țeri și preste mări*).

*) Die Ermächtigung zu den vorbereitenden Massregeln zur Beförderung der Literatur und Bildung des romanischen Volkes, dann zur Hebung der Agricultur und Industrie etc.

Eu și mulți alții înțelegem prea bine durerea sufletească a fraților, cari se irită de câteori cugetă la micimea fondurilor, de care dispune până acum Asociațiunea noastră. Așa este, cunoșcem cu toții, că aceste fonduri sînt foarte mici, căci ele nu ajung nici măcar la un milion, în comparațiune cu importante probleme luate pe umerii Asociațiunei. Ce e mai mult, pesimiștii își esplică acea serăciă de fonduri din serăciă poporului român, despre care cred ei că acesta ar fi mai lipsit decăt tóte celelalte popóre ale acestei monarchii. Eu unul nu pot împărtași acea credință pesimistă. Eu cunosc între marginile acestei monarchii câteva popóre neasemenat mai lipsite și mai rēu ținute decăt este poporul român. Alții iarăși țin, că între noi lipsesce aceea, ce la națiuni înaintate se numesce *simțu comunu*, petrunderă de interesul propriu, carele or unde lipsesce, nici chiar ómenii cari dispun de sute de mii și de milioane, nu dau nici-un ban pentru ceea ce nu cunosc. Ce e drept, casurii de acestea întimpinăm foarte des, la noi ca și la alții. Într'aceea față cu acéstă observațiune nu ne este permis nici pe un minut a perde din vedere dóuă împregiurări de importanță decisivă.

Ómenilor versați în istoria popórelor le este prea bine cunoscut, că spiritul de Asociațiune a fost până de curēndu urgisit și persecutat în cele mai multe staturii ale Europei, și a trebuit se vină preste acelea catastrofe mari, pentru ca bărbații de stat se și schimbe opiniunea în mai bine. Din esemple nenumărate fã-ne de ajuns se atingem aici numai unul din cele mai instructive. În faimósa capitală Berlină se înființase la 1844 a *reuniune prusiană* pentru ajutorarea claselor muncitóre. *Frideric Wilhelm IV*, un rege milos și iubitor de ómeni, pre lângă ce aprobase acea reuniune, și și dăruise 15 mii de taleri din caseta sa; ministeriul prusian însē, în flagrantă opoșițiune cu regele, a cassat acea reuniune, de frică, precum șicea el, ca nu cumva cetățenii prusiani sub masca iubirei de ómeni se facă politică chiar cu banii regelui lor.

Asociațiunea noastră s'a înființată în puterea legii austriace de reuniuni din 26 Novembre 1852. Vre-o lege constituțională, care se fiă fostă sancționată de atunci încóce relativă la dreptul de reuniuni, nu este cunoscută, decâtă numai unele ordonanțe ministeriale, care *nu* sîntă legi. Se póte pricepe ușor, că lipsa unei legi sancționate, regulătore de *dreptulă reuniuniloră*, dreptă înăscută și dumnețeescă, genéză pe mulți ómeni, carí țină că „destulă este țilei reutatea sa“ și nu voiescū sē-și prefacă capetele în mori de măcinatū; ei însē uită, că voiescū sēu nu, tótă vieța noastră este numai o luptă precurmată cu prea puține țile de repausū.

Așa dară frica de a participa chiarū și la reuniunile cele mai blânde și mai innocente arū fi *una* din causele, pentru care mulți nu vorū se figureze nicī ca membrii unei simple societăți literare și de cultură.

A mai fostū până acum încă și o altă cauză a neparticipării la societăți literare și de cultură, eară acésta se póte considera ca cea mai importantă din tóte. Vē aduceți aminte, domnilorū membrii, din istoria contimporană a țerei, că în cei doī anī de turburări civile, după mărturisirea actelorū oficiale, preste dóuē sute de comune românesci din Transilvania și Bănatū aū fostū date flacărilorū, multe întregi, altele pe jumătate sēu în o parte óre-care. Multe biserici românesci aū remasū din resboiulū civilū, decă nu ruinate, în totū casulū însē devastate. Cine nu scie óre, că poporulū nostru ȳ este mai scumpă religiunea și biserica sa decâtă însași vieța? Totū așa de bine este cunoscutū la toți, că nicī dela ímperatulū Iosifū II. încóce Româniī pe la cetăți închise nu erau suferiți se aibă biserici cu turnū și cu clopote, decâtă numai așa numite capele, oratoriī sēu paraclise, eară pe unde aū pututū se căștigi procesulū, pre unī i-aū constată și libertatea personală, ca de exemplu pe protopopolū Petru Maiorū pe la ínceputulū acestuī veacū în S. Reghinū din cauza bisericeī de acolo deschisă la 1811. Zidulū bisericeī din Mediașū, precândū ajunsese în 1824 până la parapetulū ferestrilorū, a fostū ruinatū, și numai

după un proces inversunat s'a putut pune sub coperiș. În miile de comune din comitatele feudale, și alte regiuni iobăgite, chiară decât locuitorilor le-ar fi fost permis a zidi bisericii de p tr  și de cărămidă, dară nu le da m na, pentru-că în casuri de acelea locuitorii goniți dintr'unu dominiu în altulu nu ar fi putut transporta o biserică de p tr  pe balatuci, precum s'aun vedutu transport ndu unele biserici de lemn  chiar și p n  în 1848.

Biserici rom nesci de p tr  edificate în comitatele feudali c te au esistat p n  înainte cu 42 de ani se pot numera pe degete. Biserici de p tr  se veduser  relativ mai multe numai în ținuturi locuite de sași și de români, unde dreptulu de proprietate la p m ntu nu era denegat cu at ta cerbie ca în feudalismu. Se ridicaseră c teva biserici de p tr  și în comune militarizate. Ne spune  ns  br. Blasius Orbán în istoria sa s cuiasc , scris  după întórcerea sa din Turcia, că pe la finea v cului alu 18-lea au fostu d rimat  o biserică rom nesc  de p tr  chiaru în una din cele 7 comune cunoscute sub numele colectivă *Săcele*.

Fată cu acea stare a bisericilor rom ne nu se va mira nimeni ved ndu, că grija principală a sutelor de comune rom nesci din ac st  țer  a fostu, ca pre l ng  c știgarea p nei de t te dila și pre l ng  datoria de a da Cesarulu ce este alu Cesarulu, precum  ice St. Scriptură, se'si ved  de sufletele familiilor, se ridice lui D eu case de rugăciuni.

Acei dni membrii, cari iși voru lua numai puțină ostenele de a frunđari prin conspectele statistice ale celor dóue mitropolii și cincii episcopii rom ne, voru observa cu adev rat  bucuri  și consolațiune sufletesc , că în cei treideci și cincii de ani din urmă s'aun zidit  și înălțată preste 500 de biserici de p tr  în partea cea mai mare din fundamentu, ear  altele reparate și lărgite în proporțiunea în care se  nmulțesc  poporenii. Înainte cu trei ani au fostu numerate în singura archidieceș  a Blașului 274 biserici de p tr  pre l ng  460 biserici de lemn .  n unele diecese se vedu biserici rom nesci zidite în

valóre de 20 până la 50 mii floreni, căci se nu uităm, că decorarea internă conformă ritului orientală atât de bogată în produse de ale artelor, costă uneori sume câtă a costat edificarea bisericilor. Decă decă am lua numai o mie de biserică în 7 diecese una cu alta câte 10 mii florini, totă ar face 10 milioane florini suma votată lui Dăe.

Buletinele ministeriului ungueresc ală instrucțiunei publice numără la trei mii școle românesce. Se luăm numai două mii de școle rurale în calculul nostru, din care numai a treia parte din materială solidă, adecă aprópe 700. Din acele cunóscem școle, care a costat dela 5000 până la 10,000 fl. Luândă înse prețul lor mijlociă, numai câte 5000, totă ar da și acelea o valóre de dece milioane floreni.

Acestea nu sânt cifre împrumutate din fantasia cuiva, ci luate din realitate, séu adecă din pungile poporului românesc, fără pică de ajutoră dela vre-ună stată óre-care, căci ajutorul statului dată pentru cultura nóstră contrasă într'o singură cifră ar dispărea alătorea cu milioanele date de poporă pentru cultura sa. Celelalte prinóse aduse totă de poporă pe altariulă culturei la locurile centrale, precum sântă diecesele, pe unde s'au ridicată resedente episcopescă, seminare, preparandi, tipografii, librării, fonduri specială bisericescă, scolastice, humanitare, facă earășă câteva milioane preste fondurile lăstate de unii prelați și de câțiva bărbați seculari nemuritori.

Scurtă și bine: de vomă susține, că dela pacificarea țerei cam de 40 de ani încóce poporul română din acéstă parte a monarhieii a dată pre lângă tóte enormele imposită de stată și comunale, celă puțină treideci de milioane pentru cultura sa, nu amă esagerată nici cu ună denară. De aici apoi se póte înțelege, cum Asociațiunea, reuniunile private, ca cea de teatru și reuniunile femeiloră sântă adeseori date uitării ca Cenușotca celă ascunsă după cuptoră.

Acéstă instituțiune a nóstră însă nici nu are pretensiuni, care se póta spăria pre cineva. După experiința făcută de atăți ani, și în vederea progreseloră mijlocite prin cleruri, do-

rințele ei sîntă din cele mai moderate. Ea nu cere deocamdată, decătă numai ună mică fondă de 120 mii floreni, din ale cărui venituri se pótă fi asigurate salariile și celelalte trebuințe didactice ale școlei civile de fete cu cinci clase, afară de clasele elementare.

Planulă deschiderii unei preparandii de 3 seú 4 ană Asociațiunea ilă lasă bucurosă în grija celoră două mitropolii, afară numai de casulă cândă acelea nu ară afla cu cale a înființa ele însele cătă ună institută de acelea.

Ună altă fondă, a cărui asigurare o dorește Asociațiunea, ară fi earășī fórte modestă, adecă numai patru sute de mii pentru asigurarea de școle comerciale și altele reale cu cătă 4 clase. Este timpulă supremă, ca în tóte comunele románesci cu cătă două pănă la cinci mii și mai multe suflete se prindă rădăcinii ună comerciú reală, onestă, sănėtosă, prin care poporulă se fiă apărată de spoliări și de corupțiunii grețóse. În același timpă avemă se îndreptămă pe o parte bună a tinerimeii cătără sciințele tehnice și militare, care daú și voră mai da vécuri întregi la sute de mii pāne sigură cāștigată cu onóre.

Eată totă ce mai cere Asociațiunea D.-V. dela poporulă întregă: o sumă totală numai ceva preste ună jumėtate milionă.

Că Asociațiunea scie se administre averea sa cu credință și devotamentă, credemă că V'a dată probe și pănă acum. Și comitetulă stă gata se ve dea seama și pe anulă espirată, spre care scopă și declară ședințele adunării generale deschise.

Sibiiă, 27 Augustă n. 1892.

† METROPOLITULĂ Dr. IOANĂ VANCEA.

Întregă pressa románă a adusă tributulă seu de pietate distinsului capă ală bisericeii greco-catolice romāne, Metropolitulă de Alba-Iulia și Făgărașă Dr. *Ioană Vancea de Butcasa*, care la 31 Iuliu n. a. c. în etate de 72 ai vieței și după 27 ană ai arhiepăstoriei sale încheiă activitatea sa pāmėntescă.

Trece pentru marginile unei foi literare, a da cetitorilor ū sei unŭ tablou completŭ alŭ activității venerabilului Archiereu pe terenulŭ bisericescu, care este propriulŭ și primulŭ lui terenŭ; dar acēsta nici cā e de lipsā, cāci tōte foile nōstre fārā deosebire aŭ adusŭ articuli scriși cu cāldurā asupra mănōsei activității a bunului păstorŭ pe tōte terenele vieței spirituale omenesci. De aceea, conformŭ problemei acesteii foi, ne vomŭ mārġini pe lāngā amintirea meritelorŭ, ce și le-a cāștigatŭ fericitulŭ archiepăstorŭ pentru literatura și preste totŭ pentru cultura poporului nostru, merite acestea prea de ajunsŭ, a pune și a conserva numele lui ĩntre ale celorŭ mai bunġ fiġ ai poporului românŭ.

Metropolitulŭ Dr. *Ioanŭ Vancea de Buteasa* s'a nāscutŭ la 18 Maiŭ 1820 ĩn satulŭ Vașadŭ, comit. Bihorului, și dupā studiele pregătitoare de gimnasiŭ ĩn Oradea-mare și de Teologie ĩn Viena, ĩnrāndŭ ĩn clerŭ, ca preotŭ celibe și Dr. ĩn Teologie, a urcatŭ curēndŭ una dupā alta treptele ierarhice, și la anulŭ 1865 a fostŭ numitŭ Episcopŭ alŭ diecesei Gherlei, ear la 11 Aprile 1869 ocupā scaunulŭ metropolitanŭ ĩn Blajŭ, care l'a țġnutŭ cu zelŭ neobositŭ, cu pietate laudabilā, celŭ mai frumosŭ decorŭ alŭ unui Archiereu, precum și cu activitate fōrte fructiferā pānā la capetulŭ vieței sale.

Memorabile sŭntŭ cu deosebire jertfele, ce reposatulŭ Archiereu le a adusŭ pe altarulŭ culturei poporului seu și pe alŭ carității creștinesci pentru cei ce sŭntŭ ĩn suferință. Dupā fōia bisericescā „Unirea“, din carea cu preferință scōtemŭ aceste date speciale, preste 100 biserici s'aŭ ziditŭ și restauratŭ sub pāstoria lui, și preste 300 școle și aprōpe 200 case parohiale s'aŭ rādicatŭ prin ĩngrijirea lui neadormitā, mai tōte ajutate și din cassetā privatā a generosului Metropolitŭ, carele ducea o viață fōrte retrasā și frugalā, ear pentru bisericile și școlele, pentru preoții și ĩnvēțatorii, precum și pentru tinerimea studiōsā a archidiecesei sale era unŭ pārinte deapururea gata la ajutorŭ.

Vomŭ amintġ numai pe scurtŭ, cā visitațiunile lui canonice, aloctŭiunile și pastoralele lui cātrā clerulŭ și poporulŭ seu,

fundățiunile întemeiate séu înmulțite și consolidate de dânsul, realitățile acuirate pentru scopuri culturale și filantropice, neîntreruptele donațiuni și binefaceri ne demustră, că dînstinsul bărbatū a adusū sacrificiū aprópe preste puterile sale, sacrificiū, cari numai din o înțelptă economiă și o inimă petrunșă de chiămarea sa ni le putemū esplica.

Dar mai bine concentrate și cristalisate se vedū tóte aceste lucrări ale fericitulū defunctū în Blajū, localitatea, carea prin neobositele stăruințe și necurmatele jertfe ale repositulū a luatū sub archipăstoriulū Vancea unū avântū și o înflorire necunoscute până aci. Gimnasiulū, seminariulū, preparandia pentru învățatori fundată și dotată de dânsul, tipografia metropolitană și școlele elementare augmentate și crescute, colecțiunile lorū înavuțite, salariile profesoriale îmbunătățite și asigurate, fundățiuni pentru preoți, vėduvele și orfanii lorū, dar cu deosebire *seminariulū studentilorū gimnasialū* cu internatū pentru scolarī și *scóla superióră de fetite* de asemenea cu internatū, suntu monumente onorifice, cari vorū pestra memoria distinsulū prelatū și o vorū transplanta cu pietate generațiunilorū viitoare.

Jalea bisericeī pentru repentina încetare din viață a archipăstorulū seū a fostū generală și profundă; și înmormântarea, la carea aū asistatū deputațiuni aprópe dela tóte confesiunile din țeră, a avutū unū aspectū mărețū, dovadă de stima și iubirea, de carea s'a bucuratū adormitulū nu numai la credincioșii seī, ci la toți, cari aū cunoscutū și aū sciutū prețuī după meritū activitatea cea rară și atâtū de mănósă a defunctulū, carea, precum și viața lui cea piă, blândă, nepetată și esemplară ilū punū în rëndulū celorū mai bunī capi ai bisericeī sale.

Fia dar, ca acéstă activitae pe nobilulū terenū alū luminaerei și cultureī poporului nostru se aducă veneratulū Metropolitanū Ioanū resplata promisă celorū bunī, carea elū o a meritatū în viața sa și o a doritū până la ultima sa resuflare.

Fia-ī țerâna ușóră și memoria cu laudă! Z. Boiu.

NUMELE FAMILIARE ROMÂNESCÎ, METIANŪ, PISO, FRUGIA ȘI RANTA.

I.

În „Familia“ din 1891 pag. 8 și următoarele amă publicată nume familiare rumânescî, culese din cărțile funduare pentru cerculŭ Oravița din comitatulŭ Carașŭ.

Acolo amă ȃisŭ, cã numele familiare aratã naționalitatea familiilorŭ, vechitatea lorŭ de mii de ani și purcederea lorŭ — în parte mare — dela Romanii vechi, și cã adeseori sŭntŭ comune și cu numele familiare din alte țeri romanice. Acolo amă ȃisŭ, cã avemŭ interesŭ mare istoricŭ și limbisticŭ, ca se adunãmŭ numele familiare rumânescî, cãci adeseori sŭntŭ și documinte tari pentru originea nãstrã și forme estraordinarie pentru limba nãstrã.

Unŭ anŭ și jumetate a trecutŭ, și încã nu s'a aflatŭ și altulŭ, ca se culgã numele familiare din atare protopopiatŭ ori cercŭ politicŭ, cãci numai atunci aŭ valãre mai mare, decã sŭntŭ culese tãte dintr'unŭ prejurŭ, ca se pãtã servi de basã pentru felurite studii.

Nu sciu, ce e cauza? nepriceperea de a cuprinde însemetatea numelorŭ și interesulŭ nostru naționalŭ pentru ele, seŭ lenea, nepãsarea?! Din ambele cause vinŭ acum ca se îndemnŭ și altŭ publicŭ cetitorŭ, și totdeodatã ca se facã asemenare între unele nume familiare vechi și între acele de aȃi și astfelŭ se mai desteptŭ interesarea și priceperea pentru acestã materiã.

II.

Numele *Metianŭ*.

Rãdęcina numelui e *met*, prima formã de nume e *Metus*, din acestã *Metius*, earã din acestã *Metianus*.

Pe timpulŭ lui Romulŭ, primulŭ rege alŭ Romei, aniŭ 1—38 dela fundarea Romei, Sabinii aŭ începutŭ resboiŭ asupra Romanilorŭ, și din partea Sabinilorŭ erã *Metius Curtius*, carele îmbãrbãta la luptã (Historia romãnã de Tit Livie lib. I. cap. 12).

*) Un frumosŭ începutŭ face în privința acestã colecțiunea numelorŭ familiare nobile rumânescî, de Dlŭ I. cav. de Pușcariŭ, eșitã de curendŭ. Red.

Pe timpul lui Tulliu Hostilie, regelui Romei la anul 113 an. Romei în Alba Longa la Albani, cari erau de gîntea latină, ducele Elsa *Metius* Fufetius (Sextus Aurelius Victor, *Origo gentis Romanae* cap. 4). Albani alegea de dictator pe *Mettus* Fufetius (Tit. Livie lib. I. cap. 23). Acesta e identic cu *Metius* Fufetius. Tulliu Hostilie regele a ucis pe *Metius Fufetius* (Varro de vita populi Romani lib. I). Ovidie susține acest nume, Sic doluit *Metius*... (Ovid, lib. I. Trist. Eleg. III). Un *Metius Carus*, mort la 753 an Romei, anu 1-iu dela Christ. Tacitus Agricola cap. 48) Pe timpul lui Vespanian (70—80 după Christos) se află *Metius* Pomponianus (Sext. Aur. Victor de vita et moribus imperatorum Nr. 19, pag. 51). *Metius* Carus (Tacit. Agricola 45) pe la 70 după Christos.

Din *Metius*, numele feminin e: *Metia* și 'lă aflăm și acesta: „Et filiam *Metiam* Faustina, quae nupta est Iunio Balbo consulari viro. (Iulius Capitolinus in imperat. Gordianum Cap. 14. la anul 238—239 după Christos).

Din *Metius* e *Metianus*. Proculus *Metiano* salutem dicit (Flavius Vopiscus in Proculum capit. XII).

„Et ut scias, qui viri in eius (Alexandri Severi) consilio fuerint: Fabius Sabinus, Alpheus Africanus, Florentinus, Martianus, Calistratus Hermogenes, Venuleius, Triphonius, *Metianus*, Celsus, Proculus, Modestinus, hi omnes juris professores, discipuli fuere splendidissimi Papiniani et Alexandri imperatoris familiares et socii (Aelius Lampridius cap. 43 despre Alexandru Severu anul 194—211 după Christos).

Acest *Metianus* a fost profesor de drepturi, familiaru în casa imperatorului Alexandru Severu și soția acestuia.

W. Corsen în opulă seă (über die Sprache der Etrusker, Leipzig II Band 1875) tomul I-iu pag. 230, 232 și tom. II-lea pag. 90, 165, 219, 403 etc. citează cuvântul etruscic: „*mezu* și dice, că purcede din *Metiu*, pentru că *ti* la Etruscii s'a schimbat în *z*, (nemțesce *z*) adecă în ț după o datină a scrierii românesce, și Corsen ca de probe aduce, că din Arabia, Lartia, Retius etc. s'a formatu Arnza, Larza, Rezu grăind

pe *z* ca *ț*, apoi adaugă: mezu etruscică e în nomin. sing. masculin și precede din latina: *meta*, par, pétră de hotar, de graniță, stîlp de pétră în circ, de unde *metare* a măsura. Pétră, pe carea s'a aflat scrisă *mezu*, e tocmai pétră de graniță. Din meză e compus numele *Mezentius* susținut în formă latină și însemnă păzitor, apărător de graniță și totu deodată zeul hotarelor, agrilor, ce la Romani era Iupiter cu predicatul *Terminus* ¹⁾.

Mezentius se află și ca nume istoric. După ce Aenea a fundat orașul Lavinium și în resboii a ucis pe Turnu regele Rutulilor, acestia au chemat întru ajutor pe Mezentius regele Etruscilor cu reședința în Agillae s'eu Caere (Sext. Aurel. Victor *Origo gentis Romanae* pag. 14. T. Liviu I. cap. 3) Mezentius a fost și la Rutuli venerat, oferindu-i-se prinițiile, ca unui zeu. (Virg. *Aeneid*. VII. 648 L. Preller *Rom. Myth.* pag. 682). După Corsen vedem că *ti* latinul încă în antichitate s'a strămutat în *ț* = *z*.

Din *meta* s'a format mai înainte: *Metus* omul dela graniță, pentru că *us* însemnă: om, și *Metus* a devenit și nume de persoană. Numele fiului lui *Metus* s'a format așa, că *Metus* s'a pus în genitiv, astfel: *Meti*, și s'a adaus *us*, de aci *Metius*, fiul lui *Metus*; pentru de a însemna pe fiul ori pe acel ținător de *Metius*, lângă *Meti* s'a adaus anus și astfel: *Metianus*. În acest mod s'au format din *Tullus*, *Tullius* și *Tullianus*, din *Iulus*, *Iulius* și *Iulianus* etc. Deci *Metianus* însemnă fiul lui *Metius* și respective fiul, omului păzitor, îngrijitor de metă.

Din acest *Metianus* e numele *Metian* al episcopului din Arad. Dar fiind că *ți* s'a strămutat în *ț* s'eu precum vreă unii, în *ț*, *Mețian*, respuns după firea limbei e *Metian* (*Mețan*) și nu *Mețian*.²⁾

¹⁾ În *Mezentius*, *ent* e sufix de participiu presinte, și e format, ca și când din *parens* am forma *parentius*, deci *Merentius* e păzitor de metă, de hotare.

²⁾ Dacă ar fi cules numele familiare românesc, câte că s'ar afla și formele: *Metu*, *Mētu*, *Metu*, *Mētu*. *Metzu* (Gabriel). născut la 1630 în Leiden, tatăl s'eu din Belle în Flandria.

II. Numele Pisoniilor ori Pisan.

Piso a fostu conumele unei familii romane din ginta plebeia a Calpurniloru, si a avutu alu doilea conume seu predicatu, *Fruigi*.

Tacitu (in Annale lib. III. cap. 17) vorbesce despre „nobilitatea Pisoniloru, eara in historia (lib. IV. cap. 11) despre „insigne nomen Pisonum. Horatius (Epistolarum lib. II. epist. III. vers. 291) cãtra Pisones, dice; Vos o Pompilius sanguis“. Face alusiune la Numa Pompilie, alu doilea rege romanu la 38—81 an. Romei, cumca Pisonii se tragu din vita regelui Numa. Acesta era fiulu lui Pompono din Curae, orasulu Sabiniloru (Sext. tur. Vict. cap. 3).

Cele mai multe nume de ale Pisoniloru le-amu aflatu in Fasti consulares, ce dovedescu, ca Pisonii fiindu din ei forte multu consuli, au fostu o familie forte stralucita a Romei.

Anulu Romei. An. nainte de Christosu socotindu 753 dela facerea Romei pana la Christosu.

Anulu Romei 604. An. n. Chr. 149 L. Calpurnius *Piso Fruigi* a fostu Tribunus plebis si a adusu legea in contra esactiuniloru.

Anulu Romei 605. An. n. Chr. 148. L. Calpurnius *Piso Calsonianus*.

Anulu R. 614 An. n. Chr. 139. Cn. Calphurnius *Piso*.

Anulu R. 618 An. n. Chr. 135. C. Calphurnius *Piso*.

Anulu R. 620 An. n. Chr. 133. Lucius Calphurnius *Piso Fruigi*.

Anulu R. 641. An. n. Chr. 112 L. *Piso Caesonianus*.

Anulu R. 686. A. n. Chr. 67. C. Calpurnius *Piso*.

Anulu R. 692. A. n. Chr. 61. M. Pupius *Piso*,

An. n. Chr. 61. Lucius *Piso Caesonius*, pretor si in acestu anu si-a maritatu fata Calpurnia dupa Iulie Cesare; cu influinta acestuia la 58 a ajunsu consule.

An. R. 695. L. Calpurnius *Piso Caesonianus*, consule.

Fiulu seu cu asemenea nume la 15 ant. Chr. Consule, si unu favoritu alu lui Augustu.

An. R. 746. An. n. Chr. 7. Cn. Calpurnius Piso, consule a 2 óră.

An. R. 752. An. n. Chr. 1. L. C. Piso Augur.

În timpulü după Christosü.

28. L. Calpurnius Piso ³⁾.

58. L. Calpurnius Piso.

65. Caius Calpurnius Piso a fostü în fruntea conjurațiunei în contra împeratului Nero.

69. Lucius Calpurnius Piso *Frugi* Licinianus a fostü adoptatü de împëratulü Galba și destinatü de mostenitorü de tronü, dar ambiü fură uciși de Othone.

112. L. Calpurnius Piso, consule.

176. Calpurnius Piso consule.

După aceste în Fasti Consulares aflămü numele Piso în decursü de 325 de anï.

Afară de Familia Piso, predicatulü Frugi 'l-a avutü și altă familie. La 65. după Christosü a fostü consule M. Licinius Crassus *Frugi*.

Fiindü colonisarea nóstră la 106 după Christosü și familia Piso susținëndu-se în Roma până la 176 după Christ. a fostü posibilü, ca din familia Piso së se așede mai mulți și în Dacia.

Sciindü, că în Ardélü la românï se află numele de familiă Piso, anume Sabinü Piso alü protopopuluï din Săcărâmbü, amü pusü întrebări de scrutare, și Dlü Ioanü Ghibu profesorü de teologiă din Sibiiü mi-a respunsü: 1. Că familia Piso se află în Pianulü de josü lângă Sebeș, și că S. Piso de aci 'și trage originea. 2-a că în satü familia mai nainte avea numele: PISOIU, familiă vechie de agronomï, érá aceia, cari aü umblatü la școlă s'aü scrisü Piso, unü frate în România s'a subscrisü: Pisone, dar' sateniü din familie și ađi aü numele PISOIU.

³⁾ L. Piso Pontifex (Tacit. Annal. VI. C. 10) pela 32—37 după Chr). gradulü celü mai înaltü de preoție, ca unü papă.

Aici la tabla regescă în procese de doueorî amă întălnitū numele Piso și Piszó și într'unū procesū, avocatulū fiindū Dlū Dr. George Plopū din Aradū, amă cerutū informațiunii. Dlū Plopū în 16 Maiū 1892 îmi scrie, că primindū informațiunii esacte despre familia Piso, 'mī pôte da lămuriri, și anume :

1-iū Că Piso Iovanū (pe carele 'lū sciamū din procesū) e romănū din comuna Agriș, ce se ține de promontoriulū comitatulū Aradulū; că numele familiarū Piso mai există și în comuna Cintēu, asemenea în comitatulū Aradulū și se afirmă, că de aci s'a mutatū familia Piso în Agriș.

2-a Că în Agriș se află vr'o 20 de familii romănesci cu numele Piso, și că familiile se numescū; Pisoesci.

3-a Că sătenii întră sine pronunciă și Pisău, Pisēu, dar' se subscrie Piso și Piszó și față cu străinii se numescū totū: Pisó, Piszó.

4-a Că Pisoescii din Agriș sūntū ómenii fórte inteliginți, și deși sūntū țeranii, toți sciu carte și aū bună stare materială.

Numele romănū vechiū Piso e formatū din rădecina *Pis* și din sufixulū *on*; Latiniū de regulă aū aruncatū pe *n* din *on* și a remas Piso, însă *n* se rearată în formele de declinațiune p. e. Pisonis, Pisoni etc. De acēsta formă sūntū: Naso(n), Maro(n), Cato(n), Rufo(n), Macro(n), Scipio(n) etc.

Noi în Dacia cuvintele latine terminate în o (n) le-amū strămutatū în *une*, p. e. cărbune, tēciune séu în un p. e. păunū din pavo(n); ba limba noastră a aretatū înclinare mare spre sufixulū *une*, căci și cuvinte, cari în latina n'aū esistatū cu o(n) le-a formatū în une p. e. amărăciune, iertăciune etc. Dēcă piso(n) arū fi fostū curențū de tótă ȓiua, ca carbo(n) titio(n), din pison trebuia sē se formeze pisune, și după forma acēsta și Pisune numele propriu, până ce la Italianii a remasū forme în one, p. e. Scipione, Don Pisone etc. și în *oni* p. e. Belinzoni, Manzoni etc.

Forma *Pisoiiū*, cu s trecēndū spre sunetulū lui z, purcede din o formă Pisonius, precum vėdurămū mai sus forma Caesonius din Caesus, — apoi este Varronius din nēmulū lui

Varro, Pisonius din neamulŭ lui Piso, seŭ fiulŭ lui Piso. După acésta formă avem și alte nume de familie: Andrițon (cum a fostŭ scrisŭ în cartea funduală, pôte că în locŭ de Andrițoni) 16 familii în Sasca munteană, și Andrițoiŭ 10 familii în Oravița munteană; Lăzăroiŭ 6 fam., Cristoiŭ 6 familii în Sasca munténă și 5 în Oravița munteană, Fratoiŭ 6 familii în Petrilova; asemenea sântŭ numele familiare: Brezoiŭ, Dragoiŭ, Petroiŭ, Petricoiŭ, Priboiŭ, din Lazaroniu, Cristoniŭ Fratoniu etc. Noi avemŭ nume de familie cu sufixulŭ one și ani (precum amŭ arétatŭ în Familia din 1891 pag. 8 etc.), dar formele aceste ađi nu ne staŭ înainte. Forma PISOIŭ nu o potŭ deduce din *onŭ*, forma italiană. În acestŭ modŭ s'a constatatŭ, că în doue comune din comitatulŭ Aradulŭ se află numele de familie: Piso, în forma vechie latină. Acésta e raritate, barem până acuma, căci trebuia sê se formeze: Pisune seŭ Pisun (păun) de órece o (n) în limbile vechi din Italia a trecutŭ în unŭ (W. Corssen über die Sprache der Etrusker, Leipzig 1874 II. pag. 260), și astfelŭ trebuie se primimŭ forma Piso, carea revine și în numele de adiectivŭ: PISOESCU, respective PISO-IESCU.

Dar' Dlŭ Plopŭ spune, că PISOIESCII între sine se numescŭ și: *PISĂU*. Noi cuvintele străine anume maghiare terminate în o intonatŭ, p. e. adó (porțiă), biró (jude), akó (mésură de vinŭ) etc. le strămutămŭ, și anume pe o lângă u mutămŭ în: ău, de aci adău, birău, acău (și acovŭ). În cuvintele latine terminate în o (n), la începutŭ o a fostŭ lungŭ, mai târđiu scurtŭ (W. Decke Etruskische Forschungen v. pag. 138), și astfelŭ după exemplele arétate, din Piso s'a fi pututŭ face PISĂU.

Eu amŭ aflatŭ cuvântulŭ latinŭ *pisum*, ce însémnă mazeră (nemț. Erbse, ung. borsó), ieră o, on în prima linia omŭ, *Pison*, atâta, câtŭ Mezereanŭ (Erbsenmann); în a două liniă on e augmentativŭ, adecă sufix înmuăitoriu, și de aci avemŭ și mazoniu seŭ măzeroiŭ, astfelŭ dară PISOIU atâta câtŭ măzeroiŭ. Cicero(n) e asemenea formațiune din cicer (la ital. cicerole și cicerchia, (nemțesce Kichererbse) și W. Obermüller Deutsch-Keltisches Wörterbuch traduce Cicero cu Erbsenmann,

adecă Măzereană, pentru-că on e = an. Așa e cu Macro(n) la Latină, din macer la noi macru, nemțește mager, și Macron pôte însemna așa omă slabă, precum slăboniu, măeroniă, măeroiă ⁴⁾).

III. Numele *Frugia*.

În citațiunile referitoare la numele Piso, vedurăm de trei ori *Frugi*, ca predicatul unora din Pisoni, și odată la numele M. Licinius Crassus *Frugi*.

„At vero Piso ille *Frugi* în annalibus piis queritur (Cicero lib. IX. epist. XXII către M. Varrone). Piso Frugi Licinianus (Sueton. cap. XVII). Ne interesază concordarea adiectivului frugi, în construcțiune. Eius libertum T. Ampium Menandrum hominem *frugi* et modestum et patrono et nobis probatum (Cicero lib. XIII. epist. LXX. către P. Servilie collega său).

Frugi e adiectivă latină și rămâne nedeclinabilă și are înțelesul d. e. probus, modestus, bonus, moderatus; p. e. frugi homo, omă porbă, bună, de trebă; Vita frugi, viață modestă, tréză, onestă. Din acestă frugi e adiectivulă latină: frugalis, modestă, moderată, blândă, cu moravuri bune, îndestulită cu puțină; totă de aci e substantivulă frugalitas.

În Luminatoriul Nr. 11 din 1892 cetindă numele învățătorilor din diecesa Aradului, amă aflată, că pe învățătorul din Crocna 'lă chiamă George *Frugia*, și cerendă informațiunii dela dănsulă, în 3 Aprilie 1892 mi-a scrisă, că numele *Frugia*, cum se subscrie însuși, se află în comuna Salagiu din comitatulă Aradului, și că acestă nume e numai ală familiei sale și că nu are cunoscință, ca se mai esiste undeva; că *frugia* ca cuvântă comună la poporă nu se folosese.

Totă dlă *Frugia* a adausă, că acestă nume se respunde ca *Fruja* și că a audită, că în Aradă și în Șiria (Vilagoș)

⁴⁾ În Dicț. Ac. Romane amă aflată: pissoiu ce înséamnă mărtașă, masc. miteș; femininulă dela pissoiă e piscă. Eu pissoiă nu-lă audisem în viața mea, ci din ocaziunea studiului acestuia amă dată de cuvântă. Boemesce mîța se chiamă opaselă, și astfelă pissoiă pôte fi de origine slavică, dar' nu-lă ținu de identică cu numele familiară.

se află și numele *Frușa*. Două familii cu numele *Frușa* și eu amă cunoscută.

Predicatulă *Frugi* ală unoră Pisoni s'a susținută în numele *Frugia*, și trebuie să șică, că predicatulă, pentrucă se reafă în nume de familiă; căci de s'ar fi susținută cuvântulă comună frugi, acesta trebuia să fiă cuvântulă de tótă ăia în limba poporului de ađi. În acestulă modulă numele *Piso* și *Frugia* se dovedescă unulă pe altulă. Aceea credă, că gî din frugia sună aprópe de j (zs), pentrucă p. e. din fragă fragi, unde gî asemene e mai aprópe de j, precum sună *age* în cuvintele franceze. Din acestulă gî móle, egale j, s'a putută forma ș în *Frușa* (*Frușia*). Dăcă căutămă în Glosariulă etc. Romane, aflămă:

Vragibă, vragbă și vragbă, și fiindcă b din ba trece în m, de ací: Vragimașă, vrăjmașă și vrășmașă, decí gî = j = ș sântă de o natură. Cuvântulă originală e *vrah* la Slaveni, inimică, dușmană, h din vrah are natura de trece în g și în j, și precum vedurămă, aceste și în ș. Așa e în *Halmágy*, *Almajă* și *Almașă*.

Pentru acésta, numele *Frugia*, *Fruja* și *Frușa* după etimologiă și înțelesă, sântă tot acele, adecă identice.

IV. Numele Ranta.

În inscripțiunile etruscice seú tuscice (W. Corsen über die Sprache der Etrusker, Leipzig 1874 II. Band, se află numele: *Rantha Tarchnai* (I. p. 193 și 412), *Rantha Ma* (pag. 409). Apoi (II. pag. 636) se spune, că s'a descoperită ună sarcofagă cu o figură femeiească, și sub acésta e înscricțiunea *Ranthu*. Acestulă nume se află și cu sufixulă de diminutivă: la *Ranthula* și *Ranthola* (II. 249).

Eu cunoscândă numele *Vasilie Ranta Buticescu* din Ardélă, m'amă adresată cătră persónă (jude regescă la tribunalulă din Bristrița) și amă cerută desluciri, eară dănsulă în epistola din 15 Aprilie 1892 'mă scrie următóarele: „Numele de familiă *Ranta* se află în comuna mea natală *Nierțe* (ung. *Nyerce*)

în comitatul Clujului, pe valea Almajului, și în Nierțe se află vr'o 6 familii cu numele Ranta, toate înrudite dintr'un trunchi. Familii Ranta se mai află și în Berindă (unde s'a născut repausatul baron Popă), precum și în comuna St. Michael, toate în comitatul Clujului, dar câte familii sînt, nu știu; apoi se mai află lângă Hodin (Bánfi-Hunyad) în satele de sub muntele Vlădeșa, și anume în Buteni și în Mănăsture (Magyar Gyerő Monostor), dar câte familii sînt, nu știu. Mai deunăzi cetisem numele Ranta și în atare fîiă. Familia mea, după cum spunea betrîni, s'a trasă de peste munți, probabil din Buteni, unde ară fi mulți Rantasci!“

Eu nu am cercetat mai departe, căci pentru esistența numelui Ranta, la Români, aflu destulă dovadă, dar' e și greu a scrie în sate, unde nu cunosc pe nime, și apoi decă și scii numele unora și le scrii, nu'ți răspund, ori pentru că lucrurile literare le înșiră întră prostii, ori în lipsa de simț național și de cultură.

Într'un proces am aflat numele Bersan *Rentu* din Prezești în cercul Buteni. Pote că e Rântu ori Rântu, căci străinii sonurile ă și â le scriu adeseori cu e. Ca nume de botez nu l'am auzit, și încât în Terenție și Laurenție s'ar afla rent, nu s'a putut forma Rântu, ci ori Rențe ori Rințu (urmîndu forma maghiară Lőrintz, cum din Ferencz se află Frințu).

Destulă atât, că numele etruscic Ranthu se reafă la Români din Ardél. Acesta e dovadă, că în coloniile romane aduse în Dacia, au fost și Etruscii. De bună seamă nume etruscice se vor fi aflîndu mai multe, dar aceste atunci se vor putea constata, cîndu numele familiare romînesc ară fi adunate și asemenate cu cele din inscripțiunile italice și din scriitorii latini. Și în acestu mod am putea dovedi, că coloniile romane din cari părți ale Italiei fură aduse ⁵⁾.

⁵⁾ Atragă atențiunea on. cetitoră la scrierea mea: „Numele persóneloră la Etruscii“, ce va apărea în „Familia“ și ce va da dovadă neîndoiósă despre Etruscii în Coloniile romane din Dacia.

SCHIȚĂ MONOGRAFICĂ A OPIDULUI HAȚEGŪ*).

(Urmare și fine).

După apunerea și ruinarea Ulpiei-Traiane prin invasiunile barbare și probabilu că în primii secolii ai creștinismului chiar și prin fanatismul creștinilor, — s'a rădicatū Hațegulū la rangulū de capitală în ținutulū acesta; de unde poporulū a și datū ținutulū numele de „Țéra Hațegulū“, ear în diplomele vechi se numesce „terra Haczák, districtus, chiar și provincia Hazák.

1398. Nos Styborius de Dobusky Castellanus et duodecim Iurati Provinciae Hazák („Transilvania“ 1872 pag. 172).

Hațegulū, ca capitală a districtulū și castru totū odată, organizatū pe basa unū sistemū militarū, — avea castelanulū sēu prefectulū seu, carele împreună cu cei 12 jurați ai provinciei Hațegū, cu chinezii și seniorii români, constituiaū unū forū judecătorescū pentru întregū districtulū în cauzele dintre nobili și libertini.

Districtulū era împărțitū în mai multe chineziate; în fruntea fiă-căruia sta unū chinezū, carele era administratorulū chineziatulū, totū-odată și prefectū militarū. Chineziatele aceste s'aū înmulțitū fórte tare în seculū 14 și 15; în urmă, uniū chinezī s'aū rădicarū la rangulū de nobili.

1366. Ludovicus unusquisque Kenezus, per nostras litteras regales în suo Kenezatu roboratus, pro uno vero nobili acceptetor; (N. Densușanū pag. 60); alții însă aū remasū ca primari ai comunelorū rurali, la începutū considerati ca libertini, ear după aceea tractati ca iobagi.

1531. Moysu Kenezius, et iobagio în Malomviz ¹⁾.

1573. Tomas Kenezius et iobagio in Zeykfalva.

Dayn Lupsonia Kenezius et iobagio in Denk ²⁾.

(Kemény în Kurz Magazin II. 327—328; la N. Densușianū pagina 60).

*) Cetită în adunarea generală din Hațegū la 4/16 Augustū 1891.

¹⁾ Malomviz = Riu de mori, Zeykfalva = Strciū, ambe comune în apropierea Hațegulū.

²⁾ Denk = Dêncū, mai aprôpe de Orestiă ca de Hațegū.

La anul 1669 se investesce Hațegul cu Magistratură autonomă, supusă numai guvernului și cu dreptul de a-și alege doi deputați la dieta țerii. Dreptul acesta mai târziu s'a redus la alegerea numai a unui deputat, ear' în 1875 s'a cassat de tot. Totu în anul acesta s'a desființat și tribunalul regiului.

În 1764 înființându-se institutul militar de graniță, opidul fiscal Hațeg s'ă preface întregu în opid militar, trecându sub jurisdicțiunea Vice-colonelului, mai târziu sub a maiorului și căpitanului militar, ear sub a Magistratului rămânendu numai servitorii, provincialistii și alții, cari se aședau ca incuilini, mai cu sémă pe sesiunile bisericei romano-cat. Magistratura avea douë ramuri, una administrativă și una de justiție, de cari a usuat până în 1872. În anul acesta i s'a cassat și dreptul de a avea judecătoria separată, i-a mai remas numai ramura administrativă, carea pre lângă unele modificări, precum subordnarea la comitat, denumirea căpitanului de poliție etc. se mai susține și acum.

Appendice.

Prima invasiune a Turcilor în Transilvania s'a făcutu la anul 1420 pe pasul „Pórta de feru“, care duce pe la Hațeg; deci asupra lui, ca acelu de antaiu opid, ce le era în cale, s'a descărcat tótă furia devastărei turcesci. În 1442 Ioan Huniade raportéză asupra Turcilor strălucita victoriă dela „Pórta de feru“. Hațegul, fiindu în calea Turcilor, ieră a trebuit se suferă greu. Ba de câte-oră au invadiat Turcii în părțile acestea, totu de atâtea oră au fost prefăcutu în cenușă.

Eată unu motivu, pentru care casele erau făcute de lemn și acoperite cu paie până aproape în zilele nóstre!

Eată pentru-ce se amintescu în diplomele vechi așa desu luptele eroice cu Turcii sub castrul Hațeg:

1421. Nos Ladislaus de Chak servitorumque meritis nobilis Blasii filii Sandrini in conflictu cum saevissimis Turcis sub castro Haczok commisso.

1421. Nos Nicolaus de Chak

Kosztá de Szalaspataka in conflictu et persona pugna cum saevissimis Turcis sub castro Haczok commissis. („Transilvania“ 1872 pag. 222).

1435. Nos Ladislaus de Chak catholicae fidei nefandissimis emulis ad Castrum Hatzak vocatum praelium commisisset („Transilvania“ 1873 pag. 32).

Locuitorii Hațegului ca armalisti castrensi, împreună cu ceialalți armalisti din districtu, au trebuitu să fiă totdeauna cu arma în mână, cându cerea siguranța patriei și a granițelor ei, aperarea castrelor și a castelelor; pentru aceea și erau scutiți de contribuțiunea către stat, precum apare și din edictul 41 dela 1664 a Compilatelor pag. 110, că: „Toți locuitorii Hațegului și ai Huniadórei au trăit cu privilegiul lor ab antiquo; dar de câtu se fiă siliți a plăti contribuția după pórtă ca și iobagi, mai bine s'au oferit de sine a plăti câte unu talerü imperialü de capü.

Noha Vajda-Hunyádnak és Haczoknak minden lakosi abantiquo privilegiumnál éltenek; mind azonáltal csak kapu szám után adozni ne kényszerítettessenek, ultro magukat offerálják 's arra kötök, hogy a mint mások, ugy ók is capitatum egy egy Imperialis Talért nem tsak most, hanem ennek utána is készek lesznek contribuálni etc.

După prefacerea Hațegului în opidü militarü, compania II-a Hațegului a participatü la tóte luptele, unde a fostü regimentulü I. de graniță. Astfelü au fostü în bătăi cu Turcii, cu Nemții, cu Francesii etc.

Cu Turcii mai pre urmă s'au luptatü la 1788 pe câmpulü S.-Măriei lângă Hațegü.

Sub conducerea generalului Cabalini au învinsü pe Turci și i-au respinsü în România pe pasulü Vulcanü.

Până acumü se mai cunoscü redutele săpate în formă de țicu-țacu pe teritoriulü Hațegului, ear pe alü Sântă-Mariei în formă arcuată.

Pe timpul lui Napoleon Bunăparte a participat la luptele cu Francesii, a fost prezent la cuprinderea și devastarea Parisului. Mulți au îngrășat cu sângele lor câmpurile de luptă, mai cu seamă în 1848 la Cetatea Devei, la Podul Simeriei, Ocna Sibiului, Sibiiu, Slimnic etc.

În 1784 Vice-Colonelul Carpă din Hațegă începe a conscrie poporul iobagiă din comunele de prin prejură, spre a se primi între grănițeri.

În urma acestei conscrieri și a celei dela Alba-Iulia, erupând revoluția horiană, grănițerii au apărât și mântuit cetatea Devei din mâinile resculașilor și au contribuit multă atât atunci, cât și în 1848 la pacificarea țerei.

În 1851 s'a desființat institutul militar de graniță; de atunci grănițerii din Hațegă servesc în armata comună, iar dela reînvierea gardei mobile a honvedilor și la acesta.

Pretotindenii s'au luptat cu bravură și fidelitate, două virtuți caracteristice, cari au făcut în toate timpurile decora și gloria poporului român.

Hațegă 1891.

Paulu Olleanu,
învățator grănițerescu.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Adunarea generală a Asociațiunii, ținută la 15/27 și 16/28 Augustă a. c. în Sibiiu, a decursă, conform programului statorit și publicat, în bună regulă și ordine. Comitetul, actual, cu puțină excepție, s'a reales pe proximală periodă 1893—1895. Adunarea generală pe anul venitor e invitată a se ține în *Năsăudă*. Cuvântul la deschiderea adunării din Sibiiu de președintele d-lă G. Barițiu se publică în foia de față; procesele verbale ș. a. vor urma în numărul proximal.

Fundațiune. Advocatul din Reghină Dr. *Absolonu Todeu,* repostat la 16/28 Iuniu a. c. a lăsat o fundațiune de 10,000 fl. spre scopuri bisericesti și scolare. Fiă-i țerâna ușoră și memoria binecuvântată!

BIBLIOGRAFIĂ.

- Daco-Romanische Sprach- und Geschichtsforschung**, von *Sim. Manguica*, Advocat und Mitglied der romanischen Academie in Bucuresci. Selbstverlag des Autors. I. Theil. Oravitza, Buchdruckerei Karl Wunder 1891.
- Desbinarea în biserica Românilor din Ardeal și Ungaria**, 1696—1701, de *Alexandru Popă*, profesorul la liceul din Bêrlad, Bucuresci, typo-litografia Wiegand, C. Savoiu & Cie. Strada Covaci 14. 1892.
- Bolintinean Demeter**. Tanulmány a román irodalom köréből. *Popescu Emilian*. Budapest az Athenäum r. társulat könyvnyomdája. (Scrierea de promoțiune a autorului).
- VIII. Programă a institutului pedagogico-teologic al arhidiecesei ortodoxe române din Transilvania în Sibii** pe anul 1891/2, publicată de *Ioan Hannia*, directorul și profesorul. Cuprinsul: I. Însemnătea religiunii crestine pentru cultura și moralitatea omenimei, de prof. Ioan Ghibu. II. Sciri scolare și cronica institutului. Sibii, tipariul tipografiei arhidieceșane.
- A XXVIII-a programă a gimnasiului mare public românu de religiunea ortodocsă rêsăriteană din Brașov**, și a celorlalte școle secundare și primare împreunate cu gimnasiul, pe anul scol. 1891/2, publicată de direcțiunea școlilor medii. Brașov, tipografia A. Mureșan, 1892. Cuprinsul: I. Ortografia latină în raportul ei cu școla, lucrare de prof. N. Pilția, II. Date școlare, de direcțiune.
- Boletin del Instituto Geografico Argentino**, dirigido por su presidente senor *Alejandro Sorondo*, Tomo XII, Cuadernos XI y XII. Buenos Aires XDCXCXII.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 185/1892

RAPORTŪ GENERALŪ

alū comitetulū Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românu despre activitatea sa în decursulū anului 1891.

Onorată adunare generală!

Urmându, ca în trecut, întocmai prescrișelorū §-lui 32 lit. g din statute și conclusului adunării generale din anul 1882 dela Dejū Nr. prot. 33, comitetulū își ia voia a presenta Onoratei Adunării generale următorulū raportū despre activitatea sa în timpulū dela 1 Ianuarie până la 31 Decemvrie 1891.

I.

Despre ședințe.

Conformându-se prescrișelor Ț-lui 30 alinea 1 din statute, comitetul a ținut și în anul de gestiune 1891 în totă luna câte-o ședință, și fiindu-că au obvenit casuri de urgență, în unele luni el s'a vedut necesitată a se întruni și în câte două ședințe, ținându astfel cu totul 16 ședințe: 10 înainte de adunarea generală din Hațegă și 6 după această adunare.

În ședințele sale comitetul a fostă cu necurmată luare aminte la împlinirea datorințelor, ce i-le impun prescrișele Ț-lui 32 din statute, căutându, asemenea înaintașilor se, a susține vađa și a promova adevăratele întese ale Asociațiunei. Elă a luată la timp dispozițiunile pentru esecutarea concludelor adunării generale din anul 1891 și măsurile de lipsă pentru folosirea sumelor votate în budgetă cu privire la administrațiune, la spriginirea de studenți și învțăcei de meserii, la edarea organului Asociațiunei, precum și la susținerea școlei Asociațiunii, resolvindu în acelașă timp și curențiile întrate.

Înainte de a intra în detaiurile hotărîrilor luate de comitetă, se ne fiă iertată a face la acestă locă amintire despre o perdere mare și regretabilă, ce a avută se îndure comitetul și Asociațiunea însași. În decursul acestui an s'a mutată la cele eterne, pe neașteptate, fostulă profesoră erudită și asesoră consistorială, fericitulă Ioană Popescu, care în calitate de primă-secretară și de directoră scolară a adusă cele mai bune serviții Asociațiunei, ear în calitate de membru ală comitetului, a stată ună lungă șiră de ani în fruntea acestei reuniuni, contribuindu în măsură deosebită la ajungerea scopurilor ei mărețe. Comitetulă nu a întârziată a lua măsurile de lipsă și a participa în modă demnă de vredniculă bărbată la perderea causată prin mórtea lui. Onorata adunare va binevoi a luă actă despre acestă regretabilă casă de mórte.

1. Încâtă pentru *stipendiile* și *ajutorele* conferite în anii premergători, acelea s'aă lăsată în folosirea respectiviloră stipendiști și ajutorăți, cari nu aă terminată încă cursulă învățaturăi, dar aă dovedită sporiă îndestulitoră și purtare morală corăspundătoare.

În decursulă anului 1891 aă venită în vacanță :

12 (dăouăspredece) stipendii seă ajutore de căte 25 fl. v. a. pe ană, date în favorulă învățăceiloră de meseriă din partea societățiă „Transilvania“ ;

Stipendiulă de 60 fl. pe ană din fundațiunea „*Marinovică*“ pentru studenți de gimnasiă ;

Stipendiulă de 20 fl. pe ană din fundațiunea „*E. D. Bașota*“, pentru studenți de gimnasiă ;

Stipendiulă de 50 fl. pe ană din fundațiunea „*Dobăca*“ pentru ună gimnastă născută în fostulă comitată ală „Dobăcei“ ;

Stipendiulă de 40 fl. pe ană din fundațiunea „*Radu M. Răurănă*“, pentru gimnasiști.

Încâtă pentru stipendiile respective ajutorele aceastea, s'aă scrisă la timpulă seu concursă, și ele aă fostă conferite tineriloră însemnați în conspectulă alăturată sub $\frac{1}{4}$. la acestă raportă.

a) La anulă 1888 comitetulă votase tinerulă *Eliseiă Mezei*, pe atuncă studentă de gimnasiă, stipendiulă de 60 fl. din fundațiunea „*Marinovică*“, mai alesă în vederea, că în urma mortăi tatalăi numitulă tineră îi rămăsesse Asociațiunii o donațiune de 2000 fl. cu datorința, ca din interesele acesteă donațiunii să fiă spriginită Eliseu Mezei pe timpulă cătă va fi la studiă. În anulă 1891 întrândă în cursulă clericală din Sibiiă, Eliseu Mezei a trebuită să renunțe la stipendiulă, ce'lă avuse, fiindă acela menită numai pentru studenți de gimnasiă, a primită însă din partea comitetului, la cerere, pentru cei 3 ani consecutivi cătă se cere să stee la studiulă teologiei, ună ajutoră în suma anuală de 60 fl., care sumă se va acoperă din cruțările

budgetului aniloră respectivă. În vederea faptului, că comitetulă a primită, cu încuviințarea adunărei generale, susnumita donațiune de 2000 fl. cu îndatorirea de a ajutora pe fiulă donatorului, Onorata adunare generală va binevoi a încuviința dispozițiunea făcută de comitetă, mai alesă după-ce ajutorulă votată se acopere cu prisosință din interesele după numita donațiune.

b) Mulțamită Onoratei adunărei generale din anulă 1891 a acționariloră institutului de credită și economii „Albina“ în Sibiiă și d-lui Dr. *A. Maniă*, notară publică reg. în Oravița, comitetulă a fostă în pozițiã a vota pentru anulă scolară 1891/2 stipendii de câte 50 fl. v. a. la 14 eleve de părinți mai lipsiți, care eleve aă fostă adăpostite în internatulă împreunată cu școlă civilă de fete a Asociațiunei.

c) Prin concludulă seu din ședința II. Nr. prot. 24 pt. 3 lit. b. Onorată adunare generală din anulă 1891, ținută în Hațegă, a preliminară suma de 1000 fl. pentru crearea de stipendii pentru elevi și eleve, cari să se perfecționeze ca puteri didactice pentru școlă propriă a Asociațiunii, dintre cari ună elevă seă o elevă pentru musica instrumentală. Rădimată pe acestă concludă, și mâncândă dela trebuințele vedite ale școlăi Asociațiunii, comitetulă a creată din suma preliminară 2 stipendii de câte 500 fl. Unulă din stipendiile aceste la fostă menită exclusivă pentru tineri cu studii academice, cari ară doră se și câștigate și calificațiunea specială cerută de legea statului pentru școlăle civile. Dela candidații la acestă stipendiu s'a cerută se dovedescă, că pe lângă limba română și maghiară cunoscă perfectă și limba germană, atâtă în vorbire câtă și în scriere, și s'a enunțată, ca acela va fi preferită, care va dovedi pregătirea recerută pentru de a pută face examenulă specială de calificațiune din grupulă limbiloră.

Stipendiulă ală II-lea s'a destinată pentru tinere seă tineri, cari avândă deja pregătirea recerută pentru arta musicei instrumentale, deprinderea trebuinciosă la piană (claviră) și talentă

musicală, ară dorii să se perfecționeze în cutare conservatoriu, pentru de a putè provedea eventuală musica instrumentală la o școlă de categoria școlei Asociațiunii.

Escrindu-se concursă, primulă stipendiu nu a pututū fi conferitū, de ore ce nici unulū din concurenți nu a întrunitū condițiunile din concursă. Pentru acestū stipendiu s'a escrisū concursă nou, și comitetulū nu va întârđia a-lū decerne după-ce va fi expiratū terminulū concursualū.

— Stipendiulū alū doilea menitū pentru unū elevū sėū o elevă de conservatorū, la care aū reflectatū indiviđi, cari aū întrinitū condițiunile din concursă, s'a votatū d-șorei Alesandrina Cunțanū din Sibiiū, avėndū a i se libera cu începerea anului scol. 1892/3.

2. În ceea-ce privesce esecutarea concludelorū luate în adunarea generală din 1891, comitetulū își ia voia a raporta despre starea lucrului după-cum urmėză:

a) Înșărcinărei primite de a luă dispozițiunile de lipsă, pentru-ca delegații singuratecelorū despărțeminte la adunările generale ale Asociațiunei să fiă de timpuriū anunțați comitetulū centralū, comitetulū Dvóstră a satisfăcutū, stăruindū ca direcțiunile despărțemintelorū sė-ı arete înainte de adunare lista delegațilorū exmiși. În consemnarea alăturată sub 2/. se comunică despărțemintele, cari aū exmisū delegați și numele celorū exmiși, întru câtū ni s'aū făcutū arėtările de lipsă.

b) Înșărcinarea primită de a institui o „carte de aurū,” în care sė se inducă numele acelorū binefăcători, cari aū donatū sėū vorū dona în viitorū preste 500 fl. Asociațiunei, comitetulū nu o a potutū realiza întocma. Cassarulū Asociațiunei, d-lū G. Candrea, căruia 'i s'a încredințatū executarea concludulū respectivū alū adunărei generale, va deslucı în raportulū seu starea lucrului.

c) Prin concludulū seu din ședința II Nr. prot. 20 lit. g. Onorata adunare generală din anulū 1891, făcėndū provocare la unū concludū anteriorū, a înșărcinatū comitetulū, ca sė așeze

în sala festivă a școlii Asociațiunii portretele făcute în pictură de uleiū ale președinților decedați, precum și ale binefăcătorilor distinși ai Asociațiunii. Comisiunea exmisă din sinulū comitetului cu indatorirea, de a face propunerī relative la modulū esecutării concludului onoratei adunării, n'a fost pusă în poziția de a presenta raportulū așteptatū și astfelū afacerea e încă pendentă.

d) În urma însărcinării primate de a tipări conspectulū membrilorū Asociațiunii arangiați după despărțeminte și a-lū trimite spre rectificare direcțiunilorū din despărțeminte, comitetulū a încredințatū întrégă afacerea cassarului Asociațiunii, d-lui G. Candrea, care pōrtă evidența membrilorū, și care în raportulū seū specialū va arēta starea lucruluiū și în afacerea acēsta.

e) În însărcinării primate de a invita direcțiunile despărțemintelorū sē ne facă cunoscute, înainte de adunarea generală, tōte casurile de mōrte între membrii Asociațiunii, ca sē se pōtă rectifica lista, ce e a se subșterne adunării generale, comitetulū a satisfăcutū, și lista rectificată se alătură la altū locū din acestū raportū.

f) În urma autorisării primate, comitetulū a tipăritū în câte 500 esemplare regulamentulū, programa și condițiunile de primire ale școlii Asociațiunii, spre a le distribuī în scopū de a destepa totū mai multū interesulū față cu acēstă școlă.

g) În urma mandatuluiū primitū, comitetulū s'a pusū de timpuriū în coințelegere cu direcțiunea despărțemintuluiū, în care se ține actuala adunare generală, relativū la arangierea unei expozițiunii de industria de casă, de produse agricole, eventualū și de alte producțiunii, și a făcutū totū posibilulū din parte'si, ca asemenea espozițiunii sē se arangieze cu tōte ocașiunile adunărilorū generale ale Asociațiunii, și ca acelea sē fiă cercetate în numērū câtū mai mare de omeni din poporū.

h) În însărcinării de a subșterne Onoratei adunării generale raportulū cassaruluiū în obiectulū rațiociniuluiū, apoi rapōrtele despre scontrările efeptuite în decursulū anuluiū, precum și

raționciniul școliei de fete, comitetul satisface alăturându actele cerute la altă locă ală acestui raportă.

ij) În urma mandatulă de a studia cestiunea: dacă nu ară fi timpulă, ca să se întroducă ună altă sistemă de contabilitate, comitetulă a însărcinată pe cassarulă Asociațiunei să-î facă la timpulă potrivită propuneră positive în acestă afacere. În raportulă seă specială, d-lă cassară ală Asociațiunii va desluși și acestă afacere, precum și afacerea cu deschiderea în raționciniă și în budgetă a unei nouă rubrică, spre a se face evidente restanțele atâtă la venite câtă și la eșiri, cu care, la mandatulă Onoratei adunări generale din anulă trecută, de asemenea a fostă însărcinată.

k) Cu provocare la conclusulă Onoratei adunări generale din anulă trecută (ședința II. Nr. prot. 20 lit. *f*) și în nexă cu raportulă nostru pro 1890 ne luămă voia a notifica Onoratei adunări, că din causă că ună dintre censoriă externă nici până la datulă de față nu aă subșternută raportulă despre censurarea efeptuită cu tôte solicitările, ce li s'aă făcută, prin urmare din cause neatârnatore de comitetă, acestui-a nici până la datulă acestui raportă nu 'i-a fostă posibilă să se pronunțe cu privire la premiarea diferiteloră lucrări, cari aă intrată în urma concursulă literară dto 29 Decemvrie 1890 sub Nr. 292. Onorata adunare generală va binevoia a încuviința, ca comitetulă să pôtă spesa cu și pentru lucrările ce 'i-s'aă prezentată și 'i-se voră maă presenta spre censurare și premiare, și preste suma de 1000 fl., ce se preliminară în acelă scopă pe anulă viitoră, și acestă în vederea, că din același preliminară pro 1890 și 1891 nu s'a spesată nimică, rezultândă astfelă o cruțare la budgetă de 2000 fl. și în vederea, că din acestă preliminară sântă a se acoperi, afară de premiă, și spesele cu tipărirea documenteloră publicate sub auspiciile Asociațiunii transilvane de dlă I. cav. de Pușcariă, din cari a și eșită tomulă I. și s'a distribuită în înțelesulă hotărârii comitetulă.

3. Totu la acestu titlu se cuvine sã Vã raportãmã despre o cestiune de importanãã pentru Asociaãiunea transilvanãã.

Dómna Ana ved. Dr. Ioanũ Moga a transpusũ comitetuluĩ, în conformitate cu dispoziãionile ulterioare ale neuitatuluĩ sãeu soãũ, hãrtiĩ de preãũ în valore de 1000 fl., cari sã fiã administrate ca o fundaãiune specialã cu numirea „fundaãiunea Dr. Ioanũ Moga și soãia sa Ana nãscutã Bologa“ și cu menirea de a servi pentru cultura femeii romãne din Ardãlu. Din produsulu fundaãiunei vorũ fi a se crea și distribui, conformũ dorinãei fundatorilorũ, stipendii pentru fetiãe de naãionalitate romãnã din Ardãlu, fãrã distingere de confesiuni, cari frecuentãzã vre-o școlã de fete cu caracterũ naãionalũ romãnescũ, respective confesionalũ romãnescũ, în prima linia școlã civilã de fete cu internatũ a Asociaãiunei și școlã elementarã a „Reuniunei femeilorũ romãne din Sibiuũ“. Comitetulu a și luatũ în administrare fundaãiunea arãtatã și a dispusũ pregãtirea actuluĩ fundaãionalũ recerutũ.

4. În fine Vã încunoscianããmũ și despre faptulũ, cã fericitulũ Ladislaũ Vajda, fostũ secretarũ ministerialũ în pensie, a lãsatũ în testamentulu seu Asociaãiunei transilvane în favorulu fonduluĩ școlãei ei de fete, suma de 200 fl., cu dorinãa, cã și dẽnsulu sã fiã socotitũ între membriĩ fundatoriĩ ai acesteĩ reuniuni. D-nulu Alexandru Bohããelũ, cãpitanũ supremũ în pensie, a binevoitũ a luã asupra-șĩ sarcina, de a transpune comitetuluĩ atãtũ suma testatã, cãtũ și o copieã a testamentuluĩ, îndatã ce se va fi limpeditũ rãmasuluĩ.

II.

Despre școlã Asociaãiunei.

1. Școlã civilã de fete cu internatũ susãinutã de Asociaãiune a formatũ și în decursulu anuluĩ espiratũ objectuluĩ deosebiteĩ interesãriĩ a comitetuluĩ.

Acãstã școlã a fostũ cercetatã în anulũ scol. 1891/92 de 74 eleve, dintre cari 68 aũ fostũ ordinare și 6 estraordinare.

Trei eleve ordinare au părăsit școala în decursul anului, și anume: una din cause sanitare, una fiind-că îngrijitorii ei s'au strămutat cu locuința, iar a treia din cause familiare; totuși din cause familiare a întrerupt studiul și una din elevele extraordinare. Internatul împreună cu școala a adăpostit în anul școlar 1891/92 53 eleve, dintre care 48 au frecventat școala noastră, iar 5 școala elementară a „Reuniunii femeilor române din Sibiu.”

Abdicându-l fericitul Ioan Popescu de la oficiul de director al școlii, acestu oficiu s'a încredințat, cu începerea anului școlar 1891/92, secretarului II al Asociațiunii, dlui Dr. Ioan Crișianu. Sub conducerea și împreună lucrarea noului director au provăzută învățământul și în anul școl. 1891/92 puterile didactice instituite mai înainte, cu singura schimbare, că fostul învățător d-lu Dr. Petru Șpan, a fost înlocuit prin d-lu Ioan Popovici, care posedă calificațiunea specială prescriasă pentru puterile didactice de la școlile civile, pe baza cărora a și fost numit învățător *ordinar și definitiv* cu începere de la semestrul II. al anului școlar 1891/92.

Mersul învățământului a fost în decursul anului școl., despre care raportăm, deplin satisfăcător, iar starea preste totuși precum și spiritul școlii și al internatului au fost deplin mulțumitoare. Școala continuă a fi în progres. Date mai detaiate cu privire la întocmirea și starea școlii și a internatului se cuprind în programa, din care alăturăm un exemplar sub 3/.

Aici este locul să vă amintim, că înaltul ministeriu reg. de culte și instrucțiune publică prin rezoluțiunea dno 27 Martie a. c. Nr. 47954/1891 a binevoit a investi școala noastră cu dreptul de publicitate, ceea-ce Onorata adunare generală va binevoi a o lua la cunoștință.

Starea economică a școlii de asemenea se îmbunătățește an de an.

Raționiciul școlii și al internatului pro 1891/92 prezentate de direcțiunea școlară, din care se vede, că în decursul anului numit venitele au atins suma de 15,152 fl. 92 cr., iar erogațiunile suma de 15,134 fl. 76 cr., rezultându un saldu de 18 fl. 16 cr. plus restanțele în suma de 90 fl., a fostu censuratu prin o comisiune din sinulu comitetului și a fostu găsitu în ordine și aprobatu, substernându-se aici sub 4/ spre informare, în conformitate cu concludulu Onoratei adunări generale din anul trecut.

Ca venite extraordinare ale școlii înregistrăm sumele de 500 fl. pentru trebuințele curente ale școlii și de 300 fl. pentru procurarea de mijloce de învățământ, ce ni s'au pus la dispozițiune cu cea mai mare prevenire din partea directorului institutului de credit și economii „Albina“, a d-lui Partenie Cosma, din colecta, ce o a întreprinsu „pentru scopuri culturale.“ Mulțemită sumei din urmă, direcțiunea școlii noastre a fostu în stare să provadă școla cu mijloce de învățământ astfel, că în privința acesta ea este una dintre cele dintâi din țară.

3. În legătură cu raționiciul pro 1891/92 ne luăm voiă a Ve presenta în alăturare sub 5/ pentru informare, și budgetulu școlii stabilitu pentru anul școlastic 1892/93.

III.

Administrarea averii Asociațiunii.

1. Administrarea averii Asociațiunii s'a efectuitu și în anul de gestiune 1891 pe lângă observarea evidenței și a controlului corespunzător. Taxele de pe la membri au încursu în anul numit cu multu mai regulatu ca mai înainte, mulțemită laudabilulu zel, pe care l-au dezvoltatu direcțiunile și comitetele celor mai multe despărțeminte.

2. În alăturare sub 6/ ne permitem a presenta Onoratei adunări generale raționiciul pe anul solar 1891, pregătitu de casarul Asociațiunii, d-lu G. Candrea, dimpreună cu un

raportul special al acestuia, referitoriu la rațiociniul și la rezultatele obținute, precum și un raport despre scontrarea efeptuită.

Din rațiociniul se vede, că în decursul anului 1891 venitele Asociațiunii au fost fl. 16,831.75, eroğațiunile au fost fl. 16,402.37, rezultându un saldu de fl. 429.38. Starea averii a fost la 31 Decem. 1891 de fl. 160,627.07 cr. Întręgă averea administrată de comitetul Asociațiunii a fost la același terminu de fl. 185,053.91 *). Suma depositelor a fost la 31 Decembrie 1891 de fl. 5524.84.

Se arată mai departe, că din venitele încassate sub diferite titluri s'au acoperit nu numai trebuințele bugetare, ci s'au achitat și spesele avute cu adaptări la casa Asociațiunii, cu diferite investițiuni și imoșite noue etc. Contul nostru curentu la institutul de credit și economii „Albina“ în Sibiiu s'a încheiatu cu 31 Decembrie 1891 cu un saldu de fl. 3438.17 în favorul Asociațiunii. Date mai detaiate cu privire la rațiociniul se găsesc în raportul specialu de mai sus; mai amintim numai, că comisiunea însărcinată cu revisuirea lui l-a aflatu esactu și în conformitate cu registrele și documentele justificative.

3. La cele espuse cu privire la rațiociniul adăgem, că afară de venitele ordinare în decursul anului 1891 au intratu la cassa Asociațiunii:

a) suma de fl. 500 v. a., pentru trebuințele curente ale școlei din colecta întreprinsă de directorul institutului „Albina,“ d-lu Partenie Cosma;

b) suma de fl. 500 dela institutul de credit și economii „Albina“ pentru crearea à 10 stipendii de câte fl. 50 pentru eleve adăpostite în internatul Asociațiunii;

*) La această avere trebuie să se adagă și valoarea inventariului școlei cu internatu, reprezentată în suma de 11,933 fl. 50 cr. v. a.

c) suma de fl. 5323.64, întrată din colectele făcute de directorul institutului „Albina,” d-lă Partenie Cosma;

d) suma de fl. 200 întrată dela d-lă Dr. A. Maniū, notariū publicū reg. în Oravița pentru crearea à 4 stipendii de câte fl. 50, pentru eleve adăpostite în internatulă Asociațiunei;

e) suma de fl. 1000, fundațiunea făcută de d-na Ana vėd. Dr. I. Moga în urma dispozițiunilor făcute de neuitatulă ei soțū;

f) suma de fl. 84.80 dela societatea studenților români din Anvers pentru a se folosi spre scopurile Asociațiunei.

4. În legătură cu rațiociniulă pro 1891, ne luămū voiă a Ve presenta proiectulă de bugetū ală Asociațiunei pro 1892 sub 7/.

IV.

Membrii Asociațiunei.

a) Membri ai Asociațiunei au fostū în anulă 1891, ținendū contū singurū numai de aceia, cari au solvitū taxele la timpū:

1. fundatori	92
2. ordinari pe vieță	179
3. ordinari cu taxe anuale	483

Între membrii arătați nu se află și cei însemnați în lista alăturată sub 8/. ca însinuați dela adunarea generală dela Hațegū încóce până la finea anului 1891 și dela 1 Ianuarie 1892 până la presenta adunare generală.

Praxa obicīnuită până acum a fostū, ca estradarea diplomei și prin urmare recepțiunea membriloră să se facă atėrnėtore dela votulă, adecă dela aprobarea proximei adunări generale a Asociațiunei. Una din urmările acestei practice a fostū, că membrii noi, însinuați ca atari înainte de adunarea generală, în timpulă până la adunare, n'aū potutū sė-și exercite de lege drepturile, ce li le daū statutele, deși își împliniseră datorințele prescrise, fiind-că nu se puteaū legitima, că sūntū membrii.

O altă scădere ba anomaliă chiară, ce a rezultat din praxa aretată, e aceea, că multe din subcomitetele Asociațiunii, deși au fost compuse aproape exclusiv din membri neprovăduți cu documentul de legitimare, totuși au trebuit să funcționeze și așa în timpul dela constituire și până la proxima adunare generală a Asociațiunii, pentru-ca să nu stagneze mer-sul regulat al acesteia. O altă scădere a numitei practice este, că e greu a se ține evidența recerută în ceea-ce privesc starea membrilor, trebuind să se poarte două consemnări, una pentru membrii provăduți cu documentul de legitimare și alta pentru acei membri, cari n'au obținut încă aprobarea adunării generale.

Practica aretată se întemează pe prescisele §-lui 23 lit. *d)*, unde se țice: „Ea (adunanța generală) decide despre primirea membrilor ei.“ Prescisele aceste admită, ce e dreptă, o practică ca cea obicnuită, nu eschidă însă nici-decum posibilitatea de a se introduce altă practică. Fără a face silă textului, prescisele de susă se pot lua și în sensul, că adunarea generală este în dreptă să aștepte, ca comitetul, prin care se îngrijesc ea de tôte agendele Asociațiunii (conf. §. 28 din statute), ca și despre alte agende, să-i raporteze și despre recepțiunea efectuită a membrilor, ca primirea însași să o pôte efectui și comitetul însuși.

Interpretându-se în modulă acesta prescisele §-lui 23, lit. *d)* și dându-se astfel comitetului autorisarea a primii elă membrii, prin ceea-ce nu se jignesc de felă spiritulă statutelor, s'ar delătura tôte neajunsurile rezultate din practica obicnuită și s'ar puté introduce și ține o evidență exactă în starea membrilor. Comitetul DVóstră își va permite a Ve presenta la locul seă o propunere în sensul aretată.

b) Dintre membrii Asociațiunii au reposat în decursulă anului 1891 și până la acéstă adunare generală, afară de casulă amintită la altă locă, cei induși în lista alăturată sub $\frac{9}{10}$ rectificată pe basa informațiunilor primite dela direcțiunile despărțemintelor.

V.

Biblioteca Asociațiunii.

Biblioteca Asociațiunii a constată la finea anului 1891, conform raportului bibliotecarului, din 2639 opuri în 6130 tomuri, 4177 broșuri și 12 harte, față cu 1989 opuri în 4958 tomuri și 4237 broșuri la finea anului 1890. Sporiul acesta considerabil al bibliotecii a provenit mai ales din însemnatele donațiuni făcute de fericitul *Simeon Mangiuca*, fost advocat și membru al Academiei române, apoi din donațiunea d-nei *Ana ved. Dr. I. Hodoșu* și a d-nei *Ana ved. Dr. I. Moga*, care din urmă a transpus în posesiunea Asociațiunii noastre întreaga bibliotecă a neuitatului ei soț, Dr. I. Moga, constatătoare din opuri de mare valoare din ramul medicinei.

Tote cărțile din aceste donațiuni, preste 1000 tomuri, sunt deja arangiate și jurnalitate.

Afară de donatorii amintiți au mai contribuit la sporirea bibliotecii Asociațiunii: Academia de științe din Budapesta, Academia ces. și reg. de știință din Viena, Academia română din București, Universitatea săsescă din Sibiu, Verein für siebenbürgische Landeskunde, Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften și Biblioteca națională din Roma și Florența.

Dintre scrierile periodice au încurs gratuit:

„Gazeta Transilvaniei“, „Tribuna“, „Telegraful român“, „Luminătorul“, „Gazeta Bucovinei“, „Fóia ilustrată“, „Familia“, „Biserica și școla“, „Fóia diecesană“, „Gazeta poporului“, „Convorbiri literare“, „Economia națională“, „Romänische Revue“ și „Școla română“.

Inventarul bibliotecii s'a sporit, pe lângă cărțile arătate, cu 41 exemplare din „Transilvania“ pro 1891.

VI.

„Transilvania“ organul Asociațiunii.

„Transilvania“, organul Asociațiunii s'a edat și în anul 1891 sub redacțiunea prim-secretarului Asociațiunii, a d-lui Ioan Popescu, în 850 exemplare, față cu 750 exemplare

din anul 1890. Mărirea edițiunei față cu anii trecuți se explică prin înmulțirea numărului membrilor Asociațiunii, cărora li-se trimite fôia gratuită.

În redacțiunea fôei s'a întemplat schimbarea, că abdicândă fericitulă Ioană Popescu dela purtarea postului de primă-secretară și redactoră ală organului Asociațiunii, acestă postă s'a încredințat, cu începere dela 1 Ianuarie a. c., în modă interimală, până la acestă adunare generală, în care și așa aă se se facă alegerile funcționarilor pentru ună noă periodă de 3 ani, d-lui Zacharia Boiu, asesoră consistorială și membru în comitetulă Asociațiunii, care a și binevoită a-'lă primă și a-'lă purta până astădi.

VII.

Despărțemintele Asociațiunii.

Cu privire la despărțemintele Asociațiunei însemnămă cu plăcere, că aprôpe în tote s'aă desvoltată activitatea cea măi îmbucurătoare întru promovarea scopuriloră Asociațiunii. Trebuie să accentuămă, că, îndeosebi dela întroducerea năuei arondări puse la cale dela sfârșitulă anului 1890, se simte o năuă viață în întregă organismulă Asociațiunei și interesarea pentru scopurile Asociațiunei cresce ană de ană.

Dintre cele 33 despărțeminte s'a organizată respective reorganizată ală :

1. Cohalmulă; 2. Săliștei; 3. Orăstiei; 4. Mediașulă; 5. Branulă; 6. D. St. Mărtinulă; 7. M. Ludoșulă; 8. M. Oșorheulă; 9. Beclénulă; 10. Bradulă; 11. Năsăudulă; 12. Agnitei; 13. Bistriței; 14. Sebeșulă; 15. Elisabetopolei; 16. Făgărașulă; 17. Brașovulă; 18. Hațegulă; 19. Dejulă; 20. Reghinulă; 21. Blajulă; 22. Devei; 23. Turdei; 24. Șimleulă; 25. Abrudulă; 26. Sibiiulă și 27. Treiscauneloră.

În despărțemintele acestea se constată ună mersă regulată și normală ală afaceriloră. Despărțeméntulă Mociulă e tocmai pe cale a se organiza. Despărțemintele Alba-Iuliei, Clujulă și Gherlei nu aă dată nici ună semnă de viață.

Neputându-se reactiva, despărțământul Sighișorei s'a alăturat la alu Elisabetopolei. În ce privesce în fine despărțământul Ciachi-Gârbăului, comitetul se va vedea necesită a-lu desființa și comunele respective a le încorpora la despărțăminte învecinate, de óre-ce, după cum 'i-se scrie, nu se póte nici într'unu chipu constitui, și acésta din lipsă de membrii.

VIII.

Propuneri.

Supunéndu raportulú acesta aprețiaríi Onoratei adunări generale în legătură cu aclusele :

1. Consemnarea stipendiștilorú și ajutorățilorú Asociațiunii ;
2. Consemnarea delegățilorú trimiși de cătră singuratecele despărțăminte ;
3. Programa a VI-a a școlei civile de fete a Asociațiunii ;
4. Rațiociniulú școlei civile de fete cu internatú a Asociațiunii pro 1891/2.
5. Budgetulú școlei pentru anulú scolarú 1892/3.
6. Rațiociniulú Asociațiunii pro 1891 împreună cu raportulú specialú alú cassarului ;
7. Proiectulú de budgetú alú Asociaț. pentru anulú 1893.
8. Consemnarea membrilorú nouinsinuați.
9. Consemnarea celorú reposați dintre membrii Asociațiunii :

Onorata adunare generală se binevoéscă :

- a) a da comitetulú absolutorulú pentru activitatea din 1891 ;
- b) a declara de membrii pe cei consemnați în lista prezentată ;
- c) câtú pentru viitorú a delega și autorisa pe comitetú de a primí și declara de membri ai Asociațiunii pe cei nou insinuați, și a-í provedea cu documentulú de legitimare, avéndú a notifica onoratei adunări despre cele efectuite ;

- d) a face amintirea obicnuită pentru membrii reposați;
 e) a lua la cunoscință raportul comitetului;
 f) a aproba bugetul Asociațiunii propusă pro 1893 și
 g) a alege pe președintele, pe vice-președintele, pe membrii comitetului și pe ceilalți funcționari ai Asociațiunii pe un nou period de 3 ani, 1893—1895 inclusive.

Din ședința comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 17 Iulie n. 1891.

George Barițiu m. p.,
președinte.

Dr. I. Crișianu m. p.,
secretarū II.

Nr. 185/1892.

Conspectulū

stipendiaților și ajutoaraților actuali ai Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român.

A. Din fondulū Asociațiunii.

Florentinū Corcheșu, elevū alū școlei de sculptură în Satu-lungū	100 fl.
Elisei Mezei, studentū de teologie an. II în Sibiiu	60 „
Alexandrina Cunțanū din Sibiiū, elevă de conservatoriu	500 „

B. Din fundațiunile Asociațiunii.

George Văsiū, studentū de clasa VII gimn. în Sibiiū, din fundațiunea „Marinovicī“	60 fl.
Gavriilū Todiciă, studentū de clasa IV gimn. în Gherla, din fundațiunea „Dobăca“	50 „
Alexandru Vasile, studentū de clasa IV gimn. în Sibiiū, din fundațiunea „Riurēnū“	40 „
Ioan Candrea, studentū de clasa VI gimn. în Beiuș, din fundațiunea „Bașota“	20 „
Iosifū Schiopulū, studentū de clasa VI gimn. în Blaș, din fundațiunea „Galiană“	60 „
Ioanū Moldovanū, învățacelū de cismăritū, din fundațiunea „Tofalēnă“	20 „

C. Din dotațiunea societății „Transilvania.“

George Stupinā Moga, învățacelū de mesăria	25 fl.
Valeriū Nagy, „ „ lăcătăria	25 „
Pavelū Jurca, „ „ croitoria	25 „
Emericū Păpucū, „ „ măsăria	25 „
Traianū Todoranū, „ „ făuria	25 „

Silviu Solomonu, invetacelul de	masinariã	25 fl.
Ilie Cordosu,	cojocãriã	25 "
Vasilie Suciul,	lacãtãriã	25 "
Dionisie Bãgãianul,	masinariã	25 "
Victorul Radu,	rotãriã	25 "
Inocențiu Crișianul,	croitoriã	25 "
Ioanul Hirjocul,	cismãriã	25 "
Vasilie Solomonu,	fãuriã	25 "
Clemente Candale,	fãuriã	25 "
George Marcu,	croitoriã	25 "
Ioanul Spineanul,	mãșãriã	25 "

D. Din donațiunea de 500 fl. dela institutulul „Albina“ și de 200 fl. dela d-lul Dr. Aurelul Maniu, notarul publicul regescul în Oravița.

Elevei Veronica Petruțiu	50 fl.
" Silvia Tãmașul	50 "
" Lucreția Bunea	50 "
" Victoria Crișianul	50 "
" Valeria Deganul	50 "
" Veturia Ivanul	50 "
" Cornelia Petri	50 "
" Lucreția Calefariul	50 "
" Cornelia Pașca	50 "
" Sabina Pașca	50 "
" Maria Micu	50 "
" Lucreția Stanca	50 "
" Otilia Todea	50 "
" Maria Comșã	50 "

Nr. 185/1892.

Consemnarea

membriilor Asociațiunei transilvane însinuațã dela adunarea generalã din Hațegul, ținutã în 4/16 și 5/17 Augustul 1891.

Membrii fundatori: „Bistrițana“ institutul de creditul și economiul în Bistrița;

Membrii ordinari: I. Strãvoiu, diaconul în Zernesci; Ioanul Gornița, în Zernesti; George Tãmaș, preotul în Tohanul vechiul; Ilisie

1:
475
2.01.0

Nemeșu, în Tohanul vechiu; Comuna Poiana Mărului; Ioan Vodă, notar în Poiana-Mărului; Iacob Zorca, preot în Vlădeni; Nistor Podar, în Vlădeni; Nicolae Mănoiu, în Bran; Nicola Beou, hotelier în S.-Sebeș; Ioan Dregan, notar public regescu în Sas-Sebeș; Alesandru Dobrescu, protop. în Sas-Sebeș; Dr. Pompiliu Isac, avocat în Sas-Sebeș; Ioan Onițu, neguțător în S.-Sebeș; Samuil Roșu, învăț. în Sas-Sebeș; Ioan Stoicuță, preot în Sasciori; Lazar Roșculețu, not. cerc. în Satul-nou (Banat); Ilie Popu, docent în Șomcuta-Mare; Teofilu Dragomiru, protopop în Lupoaia; Iia Buchia, notar în Coltirea; Nicola Nilvanu, avocat în Șomcuta-Mare; Ioan Ghețe, profesor în Năsăud; Gavriilu Cherebetu, preot în Odorhei; Petru Popu, preot în Barta; Ioan Dose, protopop în Săcășani; Vasile Murășanu, preot în Lucăcești; George Maioru, preot în Nadeșul-romănescu; Emiliu Branu, preot în Buiș; Mihai Bohățel, proprietar în Supurul de sus; Vasile Gavri; Vasile Popu, preot în Nireșul mare; Teodoru Cotuțu, preot în Diugu; Ioan H. Boteanu, preot în Nușfalău; I. Cupcia, preot în Măghierușii; Alexandru Moraru, proprietar în Beclen; Ioan Vasinca, proprietar în Bedeleu; Andreiu Mezei Câmpen, proprietar în Nadeșul săsesc; Zaharia Tataru, notar la tribunalul reg. în Elisabetopole; Teodoru Danu, proprietar în Nadeșul săsesc; Stefanu Moraru, jurist în Elisabetopole; Emiliu Vici, profesor în Blaj; Dănilă Șerbanu, notar în Voila; Nicola Șerbanu, preot în Voila; George Vasu, proprietar în Voila; Ioan Russu, docent în Velcher; Ioan Născuțiu, preot în Năsăud; Demetriu Coltofenu, protopop în Brețcu; Spiridon Dimianu, preot în Brețcu; Constantin Dimianu, capelan în Brețcu; Nicola Comșa, preot în Covasna; Ioan Dima, preot în Sita-Buzeului; Nicola Russu sen., propriet. în Sita-Buzăului; Dionisie Nistoru, preot în Arpatac; Georgiu Dogariu, preot în Marcoș; Ioan Oltenu, preot în Dobârlău; Ioan Bărsanu, preot în Egerseg; Vasiliu Vlăsa, preot în Bala; Ioachim Huza, proprietar în Bala; Aurel C. Domșa capelan în Blaj; G. Popu, proprietar în Blaj; Dr. Iacob Brândușanu, avocat în Blaj; Ioan Deacu, preot în Roșia; Ioan Br. Hodoșu, contabil în Blaj; Ioan Muntenu, propriet., în Roșia; Ioan Istade, în Cinade; Artimanu Blesanu, preot în Obragea; George Muntenu, profesor în Blaj; Romulu Raca, preot în Băutar; Simionu Câmpianu, învăț. în Băutar.

Nr. 185/1892.

Consemnarea

membrilor Asociațiunii transilvane, cari au repositat dela adunarea generală din Hașegh, ținută în 4/16 și 5/17 Augustu 1891.

Ioan Popescu, profesor și asesor consistorial în Sibiiu, membru pe viață; Paul Streulea, locotenent c. și reg. în pens., membru ordinar; Dr. Absolon Todea, advoc. în Reghin, membru fondator; Nicola Popu, proprietar în Bobohalma, membru ordinar; Timotei Circa, comerciant în D.-St.-Martin, membru ordinar; Ioan Boranciu, învăț. în Cohalm, membru ordinar; Iosif Balu, preot în Ilva-mare, Ioan Cupcea, fost paroch în Măgeruși, comit. Solnoc-Dobâca, membru ordinar.

Nr. 275/1892.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 20 Augustu n. 1892.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu vice-președ., I. V. Russu, I. St. Șuluțu, I. Papiu, Nicanor Frateșiu, G. Candrea, L. Simonescu, P. Cosma, Z. Boiu și N. Toganu bibliotecar.

Secretar: Zacharia Boiu.

Nr. 100. Se prezintă cererile concurenților 8 la număr, la stipendiul de 500 fl. publicat pentru pregătirea unui tineru de profesor la școla civilă publică de fete a Asociațiunii. (Exh. Nr. 225/1892).

— Cu privire la împrejurarea, că concurenții nu dovedesc cunoscința perfectă a limbei germane și respective cunoscințele de lipsă pentru acuirea acelei perfecțiuni cerute prin concurs, stipendiul nu se conferă, ci rămâne disponibil.

Nr. 101. Se prezintă petițiunile concursuale pentru 14 stipendii à 50 fl. destinate pentru eleve interne ale școlei civile de fete a Asociațiunii, care concurs s'a publicat de dato 12 Iulie a. c. Nr. 172.

Concurenteles sînt:

1. Eva Ogrinŭ din Anina; 2. Emilia Iacobescu din Vereş-mort; 3. Cornelia Marchiş din Sêrbî (comit. Satmar); 4. Domnica Chirtopŭ din Câmpeŭ; 5. Letiŭia Rimbaşŭ din Bradŭ; 6. Cornelia Petri din Năsêudŭ; 7. Veronica Petruŭŭ din Tăunŭ; 8. Leontina Oprişŭ din Armenî; 9. Valeria Deganŭ din Vietelŭ; 10. Aurelia Cado din Păclişă; 11. Lucreŭia Calefariŭ din Sêlişte; 12. Rafira Comşa din Cinculŭ-mare; 13. Lucreŭia Bunea din Sibiiŭ; 14. Lucreŭia Stanca din Vurpêr (Borberek); 15. Lucreŭia Moisilŭ din Năsêudŭ; 16. Sidonia Todescu din Bucium-Cerbŭ. (Ex. Nr. 265/1892).

— Satisfăcêndŭ concurenteles condiŭionilorŭ concursuale, ŭi fiindŭ prospecte sigure încă pentru unŭ stipendiu de 50 fl., petenteles se împărtăşescŭ cu stipendiile cerute, cu excepŭiunea Leontinei Oprişŭ, a cărei rugare pentru întrêga întreŭinere în internatŭ nu se pôte lua în considerare.

Nr. 102. Se presentă rugărilorŭ stipendiştilorŭ George Vasii absolventŭ de clasa VI gimn. ŭi Ioanŭ Candrea absolventŭ de clasa V. gimn. carî legitimândŭ progresulŭ în studiŭ se rŭgă a li se lăsa stipendiulŭ ŭi pe mai departe. (Ex. Nr. 228/1892).

— Progresulŭ se ia spre sciinŭŭ, ŭi stipendiştiŭ numiŭi remănŭ ŭi mai departe în folosirea stipendiilorŭ, ce li s'au conferitŭ.

Sibiiŭ, d. u. s.

George Bariŭiŭ m. p.
preşedinte.

Zacharia Boiu m. p.
secretarŭ.

Verificarea acestuiŭ protocolŭ se concrede dlorŭ: I. V. Russu, I. St. Şuluŭŭ ŭi Nicanorŭ Frateşŭ.

Nicanorŭ Frateşŭ m. p.

I. V. Russu m. p.

I. St. Şuluŭŭ m. p.

Nr. 276/1892.

Procesŭ verbalŭ

alŭ comitetuluiŭ Asociaŭiuneiŭ transilvane pentru literatura romănă ŭi cultura poporulŭ romănŭ, luatŭ în şedinŭa dela 21 Augustŭ n. 1892.

Preşedinte: G. Bariŭiŭ. Membriŭi prezenŭi: Dr. II. Puşcariu vice-preşed., I. St. Şuluŭŭ, Nicanorŭ Frateşŭ, Partenie Cosma, Z. Boiu, ŭi Nicolaŭ Toganŭ bibliotecarŭ.

Secretarŭ: Z. Boiu.

Nr. 103. Secretarulŭ I. referăză asupra raportuluiŭ comisiuneiŭ esmise pentru censurarea lucrărilorŭ, ce au întratŭ la concursulŭ literarŭ dto 29 Decembre 1890 Nr. 292, ŭi anume:

I. La premiul de 100 fl. destinată pentru cea mai bună temă asupra subiectului „*Economia noastră după comasare*“ a intrat o singură lucrare.

II. La premiul de 100 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra temei „*Igiena copilului dela nascere până la anulul al 7-lea al etății*“ au intrat două lucrări, și anume una cu motto „*Arborele lă plântămă pentru viitor*“, ear alta cu motto „*Sănetatea copilului este fericirea lui, bucuria familiei și viitorul națiunei*“.

III. a) La premiul în suma nedeterminată pentru cea mai bună culegere de poezii, basme (povești) și datine populare alese și până acum nepublicate au intrat următoarele lucrări respective manuscrite :

1. Rugăciunea Maicei Preacurate etc.
2. Versuri și colinde pentru crăciunul etc.
3. Hore, doine și balade.
4. Varie.
5. Descântece la felurite bóle și necasuri.
6. Chiuituri și strigături.
7. Povești și anecdote.
8. Un dictionar de cuvinte străine seú rarú folosite.
9. Antologie de poezii populare și artistice.
10. Povești.

b) Povești privitoare la credințele, datinele și părerile poporului, 43 la număr.

c) Poezii populare etc. adunate de Daniil Aluași absolventul de gimnașiu.

d) O scriere istorică cu motto „*Mii și mă de an de arú trece*“ etc. (Exh. Nr. 271/1892).

ad. I. Fiind-că lucrarea s'a abătut delă tema pusă în concurs, aceea fără publicarea numelui autorului se restituie aceluia în urma unei notificări redacționale în „*Transilvania*“.

ad. II. Lucrarea „*Igiena copilului*“ etc. cu motto „*Arborele*“ etc. din cauză că-î lipsesce valoarea științifică, se restituie autorului după modalitatea de mai sus. Ear lucrarea a doua cu motto „*Sănetatea copilului este*“ etc. se premiază cu 100 fl. și se va tipări ca broșură pe spesele Asociațiunei cu condițiunea, ca autorul se plinască mai nainte unele mancități indegetate în recenziune. Deschiđendu-se

plicul sigilat, se constată, că autorul aceleia este dl *Simion Stoica*, medic cercual în Rodna-veche.

ad. a) III. Din colecțiunile, cari concurg la premiul satorit în Nr. 3 al concursului se confere premiul à 12 fl. de colă de tipar octav garmond celor de sub numerii 1, 5 și 6. Deschidându se plicul sigilat se constată că autorul respective colectantele acela este dl *Titu Budu*, vicar gr. cat. al Maramureșului. Cele de sub punctele 2, 3, 4 și 7 se remit după modalitatea de mai sus autorului respective colectantului spre a le modifica în sensul îndegetărilor din recensiu.

Colecțiunei ce pörtă Nr. 197 al comitetului se face mențiune onorabila, și poveștile dintr'ênsa se publică, după spațiul disponibil în „Transilvania“.

b) Poveștile din convolutul Nr. 158/1892 se restituesc comisiunei spre clasificarea lor, încâtă adecă merită orî nu a fi publicate, eventuală încâtă ar fi deja publicate seü premiate.

c) Poesiile poporale de sub Ex. Nr. 56/1891 se remuneră cu suma pausală de 15 fl. și se transpun redacțiunei Transilvaniei spre eventuală publicare. (Ex. Nr. 272/1892).

d) Scrierea istorică cu motto „*Mii și mii de anî de arî trece*“ etc. necorêspundêndu condițiunilor din concurs, se restitu autorului.

Nr. 104. Acelaș referentă presentă propunerile dlui *I. Cav. de Pușcariu* privitoare la scrierea sa „Date istorice, privitoare la familiile nobile române“ publicate sub auspiciile Asociațiunei transilvane, Sibii, tipariul tipografiei archidiecesane 1892. (Ex. Nr. 251/1892).

— Cu privire la obiectul în cestiune se conclud:

1. Prețul unui esemplar din acêta colecțiune de documente partea I. se statoresce cu 2 fl. v. a. broșurată, eară leg. 2 fl. 50 cr. v. a.

2. Mențiune despre acêta scriere s'a făcut în Nr. 8 al „Transilvaniei“, — decî spre sciință.

3. După-ce în urma conclusului de dto 17 Iulie a. c. Nr. prot. 98 sîntu deja încunoșciințate despărțemintele despre publicarea acêstei colecțiuni, și împărțășite cu câte-un esemplar din trênsa, esemplarele se vor trimite direcțiunilor în numêrul care'l vor cere acelea, dându-se un rabatu de 10% în favorul cassei despărțemêntului. Totu asemenea se vor depune esemplare după împrejurări și pela librării, ce le vor cere.

4. Pentru culegerea datelor ulterioare comitetul se va adresa atâtă cătră despărțemintele Asociațiunii, câtă și cătră Venerabilele Consistorii eparchiale și metropolitane, pe lângă câte 3 esemplare de onóre.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

Zacharia Boiu m. p.,
secretar.

Verificarea acestui proces verbal se concrede dlor: I. St. Șuluțu, P. Cosma și Nicanor Frateșiu.

Nicanor Frateșiu m. p.,

P. Cosma m. p.,

I. St. Șuluțiu m. p.,

Proces verbal

ală ședinței comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută la 25 August 1892.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu vice-președinte, Iosif St. Șuluțu, Ioan V. Rusu, Gerasim Candrea, P. Cosma, Nicanor Frateșiu, Zacharia Boiu și Nicolau Togan bibliotecar.

Secretar: Z. Boiu.

Nr. 105. Comisiunea exmisă pentru recensarea colecțiunei de povești, datine etc. din popor, raportază, că în urma concursului publicat a intrat o colecțiune de 43 povești, din cari 15—16 atâtă după cuprinsul câtă și după forma lor merită a fi publicate, și propune, că acelea, încâtă nu ar fi deja publicate se premiate din alte părți, se se publice în broșură, eventual după împregiurări în fôia Asociațiunei și se se premieze conform concursului cu câte 12 fl. côla de tipar octav garmond.

Se primesce propunerea comisiunei, și deschidându-se plicul se constată, că colectantele lor este dl Ioan Pop Reteganul.

Despre tôte lucrările literare și premiările lor, pertractate în ședințele ultime, se se facă raportul supletoriu cătră adunarea generală.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

Zacharia Boiu m. p.,
secretar.

Verificarea acestui proces verbal se concrede dlor: Ioan Papiu, Nicanor Frateșiu și Gerasim Candrea.

Ioan Papiu m. p.

Nicanor Frateșiu m. p.

Gerasim Candrea m. p.